

वेदमन्त्राः

Colophon

This document was typeset using X_ET_EX, and uses the Siddhanta font extensively. It also uses several L_AT_EX macros designed by *H. L. Prasād*. Practically all the encoding was done with the help of Ajit Krishnan's mudgala IME (<http://www.aupasana.com/>).

Acknowledgements

The initial ITRANS encodings of some of these texts were obtained from <http://sanskritdocuments.org/> and <https://sa.wikisource.org/>. Thanks are also due to Ulrich Stiehl (<http://sanskritweb.de/>) for hosting a wonderful resource for Yajur Veda, and also generously sharing the original Kathaka texts edited by Subramania Sarma.
See also <http://stotrasamhita.github.io/about/>

FOR PERSONAL USE ONLY
NOT FOR COMMERCIAL PRINTING/DISTRIBUTION

अनुक्रमणिका

लघुन्यासः	1
श्री-रुद्रध्यानम्	1
देवता-स्थापनम्	2
श्रीरुद्रजपः	4
ध्यानम्	5
रुद्रप्रश्नः	7
चमकप्रश्नः	15
पुरुषसूक्तम्	20
नारायणसूक्तम्	22
विष्णुसूक्तम्	23
भूसूक्तम्	24
दुर्गा सूक्तम्	26
श्रीसूक्तम्	27
मेधासूक्तम्	29
रुद्रसूक्तम्	30
वरुणसूक्तम्	31
ब्रह्मसूक्तम्	32
भाग्यसूक्तम्	32
पवमानसूक्तम्	33

आयुष्यसूक्तम्	36
नवग्रहसूक्तम्	38
नक्षत्रसूक्तम्	41
गणपत्यर्थवशीर्षोपनिषत्	48
मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः	52
महान्यासः	55
पञ्चाङ्गरुदन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम्	55
पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम्	57
केशादिपादान्तं (प्रथमो) न्यासः	59
मूर्धादिपादान्तं दशाक्षरी दशाङ्गं (द्वितीयो) न्यासः	65
पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः	65
हंसगायत्री	66
दिक् सम्पुटन्यासः	67
घोडशाङ्गरादीकरणम्	72
गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्गं (चतुर्थो) न्यासः	76
आत्मरक्षा	77
शिवसङ्कल्पः	78
पुरुषसूक्तम्	83
उत्तरनारायणम्	85
अप्रतिरथम्	86
प्रतिपूरुषम् (सं०)	87
प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)	88
शतरुद्रीयम् (सं०)	89
शतरुद्रीयम् (ब्रा०)	92
पञ्चाङ्गम्	93
अशाङ्ग-नमस्काराः	94
लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्	95
लघुन्यासे देवता-स्थापनम्	96
आत्मपूजा	98
कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम्	98

घोडशोपचार पूजा	99
श्रीरुद्रनाम त्रिशती	103
प्रदक्षिणम्	110
नमस्काराः	111
चमकानुवाकैः प्रार्थना	113
प्रार्थना	118
श्रीरुद्रजपः	118
ध्यानम्	119
रुद्रप्रश्नः	121
चमकप्रश्नः	128
रुद्रपदपाठः	136
मन्त्रपुष्पम्	147
दशशान्तयः	149

॥लघुन्यासः ॥

॥श्री-रुद्रध्यानम् ॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत् ॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रकम् ।
गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम् ॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम् ।
व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम् ॥

कमण्डल्वक्षसूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम् ।
ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम् ॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्घधारिणम् ।
अमृते नाप्नुतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम् ॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम् ।
नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम् ॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम् ।
एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत् ॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः ।
आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी
शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे
देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत् ॥

॥देवता-स्थापनम्॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु।
 बाह्योरिन्द्रस्तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु।
 कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्-
 वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्विनौ
 तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु।
 शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु।
 पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः
 शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः
 सर्वतोऽग्निर्ज्वर्वलामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वज्ञेषु सर्वा
 देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान्
 सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

**अग्निर्मे वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अहम् मृते।
 अमृतं ब्रह्मणि। (जिह्वा)**

**वायुर्मे प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अहम् मृते।
 अमृतं ब्रह्मणि। (नासिका)**

**सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरहृदये। हृदयं मयि।
 अहम् मृते। अमृतं ब्रह्मणि। (नेत्रे)**

**चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि।
 अहम् मृते। अमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)**

दिशोँ मे॒ श्रोत्रे॑ श्रिताः। श्रोत्रऽ॒ हृदये। हृदयं॒ मयि।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)

आपो॑ मे॒ रेतसि॑ श्रिताः। रेतो॒ हृदये। हृदयं॒ मयि।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (गुह्यम्)

पृथिवी॑ मे॒ शरीरे॑ श्रिता। शरीरऽ॒ हृदये। हृदयं॒ मयि।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो॑ मे॒ लोमसु॑ श्रिताः। लोमानि॑ हृदये।
हृदयं॒ मयि। अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो॑ मे॒ बले॑ श्रितः। बलऽ॒ हृदये। हृदयं॒ मयि। अ॒हम्॒मृतै॑।
अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (बाहू)

पूर्जन्यो॑ मे॒ मूर्धि॑ श्रितः। मूर्धा॒ हृदये। हृदयं॒ मयि।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (शिरः)

ईशानो॑ मे॒ मन्यौ॑ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं॒ मयि।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (हृदयम्)

आ॒त्मा॑ मे॒ आ॒त्मनि॑ श्रितः। आ॒त्मा॒ हृदये। हृदयं॒ मयि।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतं॒ ब्रह्मणि। (हृदयम्)

पुनर्म आ॒त्मा॑ पुन॒रायुरागा॑त्। पुनः॑ प्राणः॑ पुन॒राकू॒त्मागा॑त्।
वैश्वानरो॑ रश्मिभिर्विवृथानः। अ॒न्तस्ति॑ष्टत्वमृतं॒स्य॑ गोपाः॥
(सर्वाण्यज्ञानि॑ संस्पृश्य॑ स्थापनं॑ कृत्वा॑ मानसैराराधयेत्॥)

॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्या। अघोर ऋषिः।
अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कृष्णमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः
परमपुरुषः स एष रुद्रो देवता॥

नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।
महादेवायेति कीलकम्।
श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः॥

॥ करन्यासः ॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।
चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।
निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।
ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥ अङ्गन्यासः ॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।
चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।
निरूढपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।

ज्योतिष्टोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।
 सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।
 भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ ध्यानम् ॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
 ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्गं-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।
 अस्तोकाप्तुतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
 ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिञ्चेच्छिवम्॥
 ब्रह्माण्ड-व्यास-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
 कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।
 अक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाभ्ववा मूर्तिभेदाः
 रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥
 ॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
 हं आकाशात्मने पूष्यैः पूजयामि।
 यं वाख्यात्मने धूपमाद्रापयामि।
 रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
 वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।
 सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।
 ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कृविं कंवीनामुप-

मश्रवस्तमम्।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद्
सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च
मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे
विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे प्रसूक्ष्मं
मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षं च
मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं चु मेऽभेयं
च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कुविं कंवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्नुतिभिः सीद् सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या त इषुः शिवतमा शिवं बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तवं तया नो रुद्र मृडय॥ या ते रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभिचांकशीहि॥ यामिषुँ गिरिशन्तु हस्ते बिभर्षस्तवे। शिवां गिरित्रं तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्॥ शिवेन् वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथो नः सर्वमिञ्जगंदयक्षमः सुमना असंत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीँश्च सर्वाङ्गमयन्सर्वश्च यातुधान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः संहस्रशोऽवैषाः हेडं ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः॥ उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टे मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥ अथो ये अस्यु सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुश्च

धन्वं स्त्वमुभयोरार्लियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा
ता भंगवे वप। अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतेषुधे॥
निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव। विज्युं
धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाः उत॥ अनेशन्नस्येषव
आभुरस्य निषङ्गथिः। या तै हेतिर्मादुष्टम् हस्ते बूभूव
ते धनुः॥ तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज।
नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय धृष्णवै॥ उभाभ्यांमुत ते
नमो बाहुभ्यां तव धन्वनो। परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु
विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्नि धौहि तम्॥१॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय ऋष्वकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिकालाग्निकालाय कालाग्निरुद्राय
नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय
श्रीमन्महादेवाय नमः॥

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमो नमो
वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सस्पिञ्चराय
त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभुशाय विव्याधिने-
ज्ञानां पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिनै पुष्टानां
पतये नमो नमो भवस्य हेत्ये जगतां पतये नमो नमो
रुद्रायांतताविने क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय
वनानां पतये नमो नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये

नमो नमो मूत्रिणे वाणिजायु कक्षाणां पतये नमो नमो
भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नमः उच्चैर्घोषा-
याऽऽक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमो नमः कृथस्वीतायु धावते
सत्वनां पतये नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिनं आव्याधिनीनां पतये नमो
नमः ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निषङ्गिणे
इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमो वश्वते परिवश्वते
स्तायूनां पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये
नमो नमः सृकाविभ्यो जिघाऽसद्यो मुष्णतां पतये नमो
नमोऽस्तिमद्यो नक्तं चरन्द्यः प्रकृत्तानां पतये नमो नमः
उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुश्वानां पतये नमो नम इषुमद्यो
धन्वाविभ्यश्व वो नमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्व वो
नमो नम आयच्छद्यो विसृजद्यश्व वो नमो नमोऽस्यन्द्यो
विद्यन्द्यश्व वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्व वो नमो
नमः स्वपद्यो जाग्रन्द्यश्व वो नमो नमस्तिष्ठन्द्यो धावन्द्यश्व
वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्व वो नमो नमो
अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्व वो नमः॥३॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविधन्तीभ्यश्व वो नमो
नम उगणाभ्यस्तःहृतीभ्यश्व वो नमो नमो गृथसेभ्यो
गृथसपतिभ्यश्व वो नमो नमो ब्रातेभ्यो ब्रातपतिभ्यश्व वो
नमो नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्व वो नमो नमो विरूपेभ्यो

विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो मुहूर्याः, क्षुलकेभ्यश्च वो नमो
नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथंपतिभ्यश्च
वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षत्रभ्यः
सङ्ग्हीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो
नमः कुलालेभ्यः कुमरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो
निषादेभ्यश्च वो नमो नम इषुकृद्यो धन्वकृद्यश्च वो नमो
नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च
वो नमः॥४॥

नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च
नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिनै च
व्युत्सकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो
गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च
नमो हृस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च
नमो वृद्धाय च संवृद्धने च नमो अग्नियाय च प्रथमाय च
नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च
नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय
च॥५॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च
नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुधियाय
च नमः सोभ्याय च प्रतिसुर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय
च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय

च नमो वन्यायं च कक्ष्यायं च नमः श्रवायं च प्रतिश्रवायं
 च नमं आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूरायं चावभिन्दते
 च नमो वर्मिणे च वरुथिने च नमो बिल्मिने च कवुचिने
 च नमः श्रुतायं च श्रुतसेनायं च॥६॥

नमो दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशायं
 च नमो दूतायं च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च
 नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽऽयुधिने च नमः स्वायुधायं च सुधन्वने
 च नमः सुत्यायं च पथ्यायं च नमः काट्यायं च नीप्यायं
 च नमः सूद्यायं च सरस्यायं च नमो नाद्यायं च वैशन्तायं
 च नमः कूप्यायं चावट्यायं च नमो वर्ष्यायं चावर्ष्यायं च
 नमो मेघ्यायं च विद्युत्यायं च नमं ईश्वियायं चाऽऽतप्यायं च
 नमो वात्यायं च रेष्मियायं च नमो वास्तव्यायं च वास्तुपायं
 च॥७॥

नमः सोमायं च रुद्रायं च नमस्ताम्रायं चारुणायं च नमः
 शङ्खायं च पशुपतये च नमं उग्रायं च भीमायं च नमो
 अग्रेवधायं च दूरेवधायं च नमो हृत्रे च हर्नीयसे च नमो
 वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्तारायं नमः शम्भवे च मयोभवे च
 नमः शङ्खरायं च मयस्करायं च नमः शिवायं च शिवतराय
 च नमस्तीर्थ्यायं च कूल्यायं च नमः पार्यायं चावार्यायं च
 नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमं आतार्याय चाऽऽलद्यायं

च नमः शष्याय च फेन्याय च नमः सिकृत्याय च प्रवाह्याय
च॥८॥

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च
क्षयंणाय च नमः कपर्दिनै च पुलस्तयै च नमो गोष्ठ्याय
च गृह्याय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः कार्त्याय
च गह्वरेष्टाय च नमौ हृदय्याय च निवेष्याय च नमः
पांसव्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्याय च हरित्याय
च नमो लोप्याय चोलप्याय च नमं ऊर्व्याय च सूर्याय च
नमः पर्ण्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्रते
च नमं आखिवदते च प्रखिवदते च नमौ वः किरिकेभ्यो
देवानाऽ हृदयेभ्यो नमौ विक्षीणकेभ्यो नमौ विचिन्वत्केभ्यो
नमं आनिरहुतेभ्यो नमं आमीवत्केभ्यः॥९॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रनीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां
पंशुनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽममत्॥ या तै रुद्र
शिवा तुनूः शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया
नो मृड जीवसै॥ इमाऽ रुद्राय तुवसै कपर्दिनै क्षयद्वीराय
प्रभरामहे मतिम्॥ यथा नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्व
पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम्॥ मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि
क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता
तदेश्याम् तवं रुद्र प्रणीतौ॥ मा नो मुहान्तमुत मा नो अर्भकं
मा नु उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत

मातरं प्रिया मा नस्तुनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा
नु आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो
रुद्र भामितो वधीरहृविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥ आरात्ते गोघ्र
उत पूरुषुघ्रे क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे ते अस्तु। रक्षा च नो अधि
च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ द्विबरहौः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं
युवानं मृगं न भीममुपहुलुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
अन्यं ते अस्मन्नि वंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिवृणकु
परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अवं स्थिरा मघवंद्यस्तनुष्व
मीढ़स्तोकाय तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः
सुमनां भवा। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृतिं वसान् आ
चरं पिनाकं बिन्नदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहितु नमस्ते
अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यमस्मन्नि वंपन्तु ताः॥
सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
पराचीना मुखा कृधि॥१०॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां
सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् महत्यर्णवै-
उन्तरिक्षे भवा अधि॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा
अधः, क्षमाचराः॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठां दिवं रुद्रा
उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्चरा नीलंग्रीवा विलोहिताः॥
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनाः॥ ये अन्नेषु
विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्॥ ये पथां पथिरक्षयं

ऐलबृदा युव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो
निषङ्गिणः॥ य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा
विंतस्थिरे॥ तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तमसि॥
नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं
वातो वरषमिषंवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशो दक्षिणा दशो
प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं
द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

अंम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अफ्सु
य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै रुद्राय
नमो अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य
क्षयति भेषजस्य।

(ऋक्) यक्ष्वामुहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं
दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः। अयं मैं
विश्वमैषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये तै सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्
यज्ञस्य मायया सर्वानव यजामहे। मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे
स्वाहा॥। ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।
प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व॥
नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ चमकप्रश्नः ॥

अग्नांविष्णूं सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वाजैभिरागतम्॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे क्षोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म् आधीतं च मे वाङ्कं मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म् ओजश्च मे सहश्च म् आयुश्च मे जुरा च म् अ॒त्मा च मे तुनूश्च मे शर्मं च मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषि च मे शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्यं च म् आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भासश्च मेऽसंश्च मेऽसंश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वृष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सृत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिंश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च म् ऋद्धं च म् ऋद्धिश्च मे क्लृसं च मे क्लृसिश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च मे॥२॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगवश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धृता च मे क्षेमश्च मे

धृतिंश्च मे विश्वं च मे महेश्वरं मे सुविच्चं मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे प्रसूक्ष्मं मे सीरं च मे लयश्वं म ऋतं चं मेऽमृतं च मेऽयक्षमं चं मेऽनामयच्च मे जीवातुश्वं मे दीर्घायुत्वं चं मेऽनमित्रं चं मेऽभयं च मे सुगं चं मे शयनं च मे सूषा चं मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृतां च मे पयश्वं मे रसश्वं मे धृतं चं मे मधुं च मे सग्धिंश्वं मे सर्पीतिश्वं मे कृषिश्वं मे वृष्टिश्वं मे जैत्रं च म् औद्धिद्यं च मे रयिश्वं मे रायश्वं मे पुष्टं चं मे पुष्टिश्वं मे विभुं चं मे प्रभुं चं मे बहुं चं मे भूयश्वं मे पूर्णं चं मे पूर्णतरं चं मेऽक्षितिश्वं मे कूयवाश्वं मेऽन्नं चं मेऽक्षुच्च मे त्रीहयश्वं मे यवाश्वं मे माषाश्वं मे तिलाश्वं मे मुद्राश्वं मे खल्वाश्वं मे गोधूमाश्वं मे मुसुराश्वं मे प्रियङ्गवश्वं मेऽणवश्वं मे श्यामाकाश्वं मे नीवाराश्वं मे॥४॥

अश्मां च मे मृत्तिका च मे गिरयश्वं मे पर्वताश्वं मे सिक्ताश्वं मे वनस्पतयश्वं मे हिरण्यं चं मेऽयश्वं मे सीसं चं मे त्रपुश्वं मे श्यामं चं मे लोहं चं मेऽग्निश्वं मे आपश्वं मे वीरुधश्वं मे ओषधयश्वं मे कृष्टपच्यं चं मेऽकृष्टपच्यं चं मे ग्राम्याश्वं मे पशवं आरण्याश्वं यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं चं मे वित्तिश्वं मे भूतं चं मे भूतिश्वं मे वसुं च मे वसुतिश्वं मे कर्म चं मे शक्तिश्वं मेऽर्थश्वं मे एमश्वं मे इतिश्वं मे गतिश्वं

मे॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च
म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च
मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च
म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे
विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म
इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च
मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म
इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे॥६॥

अःशुश्रू मे रश्मिश्च मेऽदौर्यश्च मेऽधिपतिश्च म
उपाःशुश्रू मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायुवश्च मे मैत्रावरुणश्च
म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च
म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म
ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्नश्च मे वैश्वदेवश्च मे
मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे
सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पातीवतश्च मे हारियोजनश्च
मे॥७॥

इधमश्च मे बुर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचश्च मे
चमसाश्रू मे ग्रावाणश्च मे स्वरंवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवंणे च
मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतुभृच्च म आधवनीयश्च
म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदश्च मे

पुरोडाशांश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च
मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गुलयो
दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक्त मे सामं च मे स्तोमश्च
मे यजुश्च मे दीक्षा चं मे तपश्च म ऋतुश्च मे ब्रतं चं
मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे चं मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

गर्भश्च मे वथसाश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी चं मे दित्यवाच्च
मे दित्यौही चं मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी चं मे त्रिवर्षसश्च मे
त्रिवृथ्सा चं मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही चं मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही चं
म उक्षा चं मे वशा चं म ऋषभश्च मे वेहचं मेऽनङ्गां चं मे धेनुश्च
म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन
कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताऽऽश्रोत्रं
यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा
यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त चं मे
नवं च म एकादश च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च
मे सप्तदश च मे नवदश च म एकविंशतिश्च मे
त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे
नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च मे चतुर्सश्च
मेऽष्टौ चं मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च
मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च

मे॒षद्वि॑शच्च मे॒ चत्वारि॑शच्च मे॒ चतु॑श्चत्वारि॑शच्च
मे॒ऽष्टाचंत्वारि॑शच्च मे॒ वाजंश्च प्रस॑वश्चापि॒जश्च क्रतु॑श्च
सुवंश्च मूर्धा च॒ व्यश्चिंयश्चाऽन्त्यायु॒नश्चान्त्यंश्च भौव॒नश्च
भुवंन॒श्चाधिपतिश्च॥११॥

इडा॑ देव॒हूर्मनु॑र्यज्ञनीर्वृहु॒स्पतिरु॒कथाम॒दानि॑ शः॒सिषद्वि॑श्चै॒देवा॑:
सूक्तवाचः॒ पृथिवि॑ मात॒र्मा मा॑ हि॑ सी॒र्मधु॑ मनिष्ये॑ मधु॑
जनिष्ये॑ मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑ वदिष्यामि॑ मधु॑मर्ती॑ देवेभ्यो॑
वाच॑मुद्यासः॑ शुश्रूषेण्याँ॑ मनुष्ये॑म्युस्तं॑ मा॑ देवा॑ अंवन्तु॑
शोभायै॑ पि॒तरोऽनु॑मदन्तु॥

॥ॐ॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑॥

॥ पुरुषसूक्तम् ॥

सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। स भूमिं
 विश्वतो वृत्वा। अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदं सर्वम्।
 यद्भूतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥
 एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाऽश्च पूरुषः। पादौऽस्य
 विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः।
 पादौऽस्येहाऽभवात्पुनः। ततो विश्वद्वयंक्रामत्। साशनानशने
 अभि॥ तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः। स
 जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्भूमिमथो पुरः॥ यत्पुरुषेण
 हविषां। देवा यज्ञमतन्वत। वसन्तो अस्याऽसीदाज्यम्।
 ग्रीष्म इध्मः शरद्विः॥ सप्तास्याऽसन् परिधयः।
 त्रिः सप्त समिधः कृताः। देवा यद्यज्ञं तन्वानाः।
 अबध्नं पुरुषं पुशुम्॥ तं यज्ञं बरहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं
 जातमग्रतः। तेन देवा अयजन्त। साध्या कृषयश्च ये॥
 तस्माद्यज्ञाथसर्वहुतः। समृतं पृषदाज्यम्। पशूऽस्ताऽश्चके
 वायव्यान्। आरण्यान्नाम्याश्च ये॥ तस्माद्यज्ञाथसर्वहुतः।
 क्रचः सामानि जज्ञिरे। छन्दाऽसि जज्ञिरे तस्मात्।
 यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वां अजायन्त। ये के
 चौभयादतः। गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माङ्गाता
 अंजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कृतिधा व्यकल्पयन्। मुखं
 किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य

मुखंमासीत्। बाहू राजुन्यः कृतः। ऊरु तदस्य यद्वैश्यः।
 पञ्च्यां शूद्रो अंजायत॥ चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो
 अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुर्जायत॥ नाभ्या
 आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वर्तत। पञ्चां भूमिर्दिशः
 श्रोत्रांत्। तथा लोकां अकल्पयन्॥ वेदाहमेतं पुरुषं
 महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि
 विचित्य धीरं। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ धाता
 पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतंसः। तमेवं
 विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥
 यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते
 ह नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥
 अञ्च्यः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समर्वर्तताधिं।
 तस्य त्वष्टा विदध्यद्रूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानुमग्रै॥
 वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
 तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था विद्युतेऽयनाय॥
 प्रजापतिश्चरति गर्भं अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते।
 तस्य धीरः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति
 वैधसः॥ यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां पुरोहितः।
 पूर्वो यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं
 जनयन्तः। देवा अग्ने तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्।
 तस्य देवा असन् वर्षे॥ हीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्यौ। अहोरात्रे

पा॒र्श्वे। नक्षत्राणि रूपम्। अ॒श्विनौ व्यात्तम्॥ इ॒ष्टं म॑निषाण।
अ॒मुं म॑निषाण। सर्वं मनिषाण॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥नारायणसूक्तम्॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - १३)

सुहृसुशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं
नारायणं देवमक्षरं परमं पदम्। विश्वतः परमान्त्रित्यं विश्वं
नारायणं हरिम्। विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपर्जीवति।
पतिं विश्वस्याऽऽत्मेश्वरं शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं
महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्। नारायणपरो ज्योतिरात्मा
नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः
परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च
किञ्चिङ्गथस्वं दृश्यते श्रूयते ऽपि वा॥

अन्तर्बहिश्च तथस्वं व्याप्य नारायणः स्थितः।
अनन्तमव्ययं कुवि॑ संमुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्।
पद्मकोश प्रतीकाशं हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधो
निष्ठा वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं
भाती विश्वस्याऽयतनं मंहत्। सन्ततं शिलाभिस्तु-
लम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते सुषिरं सूक्ष्मं तस्मैन्थस्वं
प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः।

सोऽग्रभुग्विभंजन्ति॒ष्टन्नाहा॑रमज्ञरः कविः। ति॒र्यग॒धर्वमंधः
शा॒यी॒रश्मयं॒स्तस्य सन्तता। सन्तापयति॒ स्वं देहमापादतलमस्तकं
तस्य मध्ये वह्निशिखा अ॒णीयो॒र्ध्वा व्युवस्थितः। नी॒लतौ॒यदं-
मध्यस्था॒द्विद्युलेखेव भास्वरा। नी॒वार॒शूक॒वत्तन्वी पीता
भास्वत्यणूपंमा। तस्याः॒ शिखाया मंध्ये परमात्मा
व्युवस्थितः। स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः
परमः स्वराट्॥ कृतः॒ सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।
ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः।

नारायणाय विद्यहै वासुदेवाय धीमहि। तत्रो विष्णुः
प्रचोदयात्।

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि
विम्मे रजांसि यो अस्कंभायुदुत्तरं सुधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णोरराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि
विष्णोः श्रम्भेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि
विष्णवे त्वा॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥विष्णुसूक्तम्॥

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि
विम्मे रजांसि यो अस्कंभायुदुत्तरं सुधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः॥

तदस्य प्रियमुभिपाथो अश्याम्। नरो यत्र देवयवो मर्दन्ति।
 उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था। विष्णोः पदे परमे मधु उथसः।
 प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वाः।
 परो मात्रंया तनुवां वृथान। न तै महित्वमन्वशजुवन्ति॥

उभे तै विद्व रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्वम्।
 परमस्य विथ्से। विचक्रमे पृथिवीमेष एताम्। क्षेत्राय
 विष्णुर्मनुषे दशस्यन्। ध्रुवासो अस्य कीरयो जनासः।
 उरुक्षितिः सुजनिमाचकार। त्रिदेवः पृथिवीमेष एताम्।
 विचक्रमे शतर्चसं महित्वा। प्रविष्टुरस्तु तवसुस्तवीयान्।
 त्वेषः ह्यस्य स्थविरस्य नाम॥

॥भूसूक्तम्॥

(तैत्तिरीय साहिता काण्डम् - १/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - ३)

भूमिर्भूमा द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थे
 ते देव्यदितेऽग्निमन्त्रादमन्त्राद्यायाऽदधेऽ। आऽयज्ञौः
 पृश्चिरक्रमीदसन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः।
 त्रिःशद्वाम् वि राजति वाक्पतञ्जायं शिश्रिये। प्रत्यस्य
 वह द्युभिः। अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना। व्यरुत्यन्
 महिषः सुवः॥

यत्त्वा कुछः परोवप मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्ने

तत्तव् पुनस्त्वोद्दीपयामसि। यत्ते मन्युपरोपस्य पृथिवीमनुं
दध्वसे। आदित्या विश्वे तदेवा वसंवश्च समाभरन्।
मनो ज्योतिर्ज्युषतमाज्युं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधातु।
बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्। सुप्त
तैः अग्रे सुमिधः सुप्त जिह्वाः सुप्रसर्षयः सुप्त धामं प्रियाणि।

सुप्त होत्राः सुप्तधा त्वा यजन्ति सुप्त योनीरापृणस्वा
घृतेन। पुनर्लूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न इषाऽयुषां। पुनर्नः
पाहि विश्वतः। सुह रथ्या नि वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया।
विश्वफिक्षिया विश्वतस्परिं। लेकः सलेकः सुलेकस्ते
न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु केतः सकेतः
सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु विवस्वाः
आदितिर्देवंजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु।

॥दुर्गा सूक्तम्॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - २)

जातवेदसे सुनवाम् सोमं मरातीयुतो निदंहाति वेदः। स
नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नवेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः॥१॥

तामग्निवर्णं तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनों कर्मफलेषु जुष्टांम्।
दुर्गा देवीः शरणमुहं प्रपद्ये सुतरसि तरसे नमः॥२॥

अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि
विश्वा। पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शं
योः॥३॥

विश्वानि नो दुर्गहां जातवेदः सिन्धुं न नावा
दुरिताऽतिपर्षि। अग्ने अत्रिवन्मनसा गृणानोऽस्माकं
बोध्यविता तनूनांम्॥४॥

पृतना जितुः सहमानमुग्रमग्निः हवेम परमाञ्चस्थाँत।
स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा क्षमद्वो अति
दुरितात्यग्निः॥५॥

प्रनोषि कमीङ्ग्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सथिः।
स्वाश्चाग्ने तनुवं पिप्रयस्वास्मभ्यं च सौभग्मायंजस्व॥६॥

गोभिर्जुष्टमयुजो निषिक्तं तवेन्द्र विष्णोरनुसञ्चरेम।
नाकस्य पृष्ठमभि संवसानो वैष्णवीं लोक इह
मादयन्ताम्॥७॥

कात्यायुनायं विद्वहे कन्यकुमारि धीमहि।
तन्नो दुर्गः प्रचोदयात्॥

॥ श्रीसूक्तम् ॥

हिरण्यवर्णा हरिणीं सुवर्णरजतस्तजाम्। चन्द्रां हिरण्मयीं
लक्ष्मीं जातवेदो म् आवह॥१॥

तां म् आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगमीनीम्। यस्यां
हिरण्यं विन्देयं गामश्च पुरुषानुहम्॥२॥

अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनादप्रबोधिनीम्। श्रियं
देवीमुपह्ये श्रीमद्देवीर्जुषताम्॥३॥

कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामाद्र्द्वा ज्वलन्तीं तृपां
तुर्पयन्तीम्। पद्मे स्थितां पद्मवर्णा तामिहोपह्ये श्रियम्॥४॥

चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके
देवजुष्टामुदाराम्। तां पद्मिनीमीं शरणमहं प्रपद्येऽलक्ष्मीर्मे
नश्यतां त्वां वृणे॥५॥

आदित्यवर्णे तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तवं वृक्षोऽथ
बिल्वः। तस्य फलानि तपसा नुदन्तु मायान्तरायाश्च बाह्या
अलक्ष्मीः॥६॥

उपैतु मां देवसुखः कीर्तिश्च मणिना सुह। प्रादुर्भूतोऽस्मि
राष्ट्रोऽस्मिन् कीर्तिमृद्धि ददातु मे॥७॥

क्षुत्पिंपासामलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नाशयाम्यहम्। अभूति-
मसंमृद्धिं च सर्वा निर्णुद मे गृहात्॥८॥

गन्धद्वारां दुराधरुषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीं
सर्वभूतानां तामिहोपंहये श्रियम्॥९॥

मनसः काममाकूतिं वाचः सत्यमशीमहि। पुशूनां
रूपमन्त्रस्य मयि श्रीः श्रयतां यशः॥१०॥

कुर्दमेन प्रजाभूता मयि सम्बव कुर्दम। श्रियं वासयं मे
कुले मातरं पद्ममालिनीम्॥११॥

आपः सृजन्तु स्त्रिग्धानि चिक्षीत वंस मे गृहे। नि च
देवीं मातरं श्रियं वासयं मे कुले॥१२॥

आद्र्द्वा पुष्करिणीं पुष्टि॒ं सुवर्णा हैममालिनीम्। सूर्यं
हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आवंह॥१३॥

आद्र्द्वा यः करिणीं यष्टि॒ं पिङ्गलां पद्ममालिनीम्। चन्द्रां
हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आवंह॥१४॥

तां म आवंह जातवेदो लक्ष्मीमनंपगामिनीम्। यस्यां
हिरण्यं प्रभूतं गावो दास्योऽश्वान् विन्देयं पुरुषानुहम्॥१५॥

महादेव्यै च विद्वहे विष्णुपत्न्यै च धीमहि। तत्रो लक्ष्मीः
प्रचोदयात्॥१६॥

॥मेधासूक्तम्॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ४१-४४)

मे^८धा दे^८वी जुषमा^८णा नु आगा^८द्वि^८श्वाची^८ भु^८द्रा सु^८मनु^८स्यमा^८ना।
त्वया^८ जुष्टा^८ नु^८दमा^८ना दुरुक्ता^८न् बृहद्वदेम विदथे^८ सुवीरा^८:।
त्वया^८ जुष्ट^८ कृषिर्भवति देवि^८ त्वया^८ ब्रह्मा^८उगुतश्रीरुत त्वया^८:।
त्वया^८ जुष्टश्वित्रं विन्दते वसु^८ सानो^८ जुषस्व^८ द्रविणो न
मेधे॥। मे^८धां म^८ इन्द्रौ ददातु^८ मे^८धां दे^८वी सरस्वती। मे^८धां मे^८
अृश्विना^८वुभावाधत्ता^८ पुष्करस्तजा। अृफ्सुरासु^८ च^८ या^८ मे^८धा
गन्धर्वेषु^८ च^८ यन्मनः। दैर्वी^८ मे^८धा सरस्वती^८ सा मा^८ मे^८धा
सुरभिर्जुषता^८स्वाहा^८:। आ मा^८ मे^८धा सुरभिर्विश्वरूपा
हिरण्यवर्णा^८ जगती^८ जगम्या। ऊर्जस्वती^८ पयसा^८ पिन्वमाना^८
सा मा^८ मे^८धा सुप्रतीका जुषन्ताम्। मयि^८ मे^८धां मयि^८ प्रजां
मय्युग्मिस्तेजो^८ दधातु^८ मयि^८ मे^८धां मयि^८ प्रजां मयोन्द्रै^८ इन्द्रियं
दधातु^८ मयि^८ मे^८धां मयि^८ प्रजां मयि^८ सूर्यो^८ भ्राजो^८ दधातु।

॥ रुद्रसूक्तम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः - २४)

परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु परि त्वेषस्य दुर्मृतिरघायोः।
अवं स्थिरा मधवं ज्यस्तनुष्व मीढुस्तोकायु तनयाय मृडय।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः - २३-२४)

स्तुहि श्रुतं गर्त्सदं युवानं मृगं न भीममुपहलुमुग्रम्। मृडा
जारित्रे रुद्रं स्तवानो अन्यं तै अस्मन्त्रि वंपन्तु सेनाः।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः - २४-२५)

मीढुष्टम् शिवं तम शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं
निधायु कृतिं वसान् आ चरं पिनाकं बिभ्रदा गंहि।

(तैतिरीयारण्यके प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ५ / पश्चादयः - १८)

अरहन्विभर्षि सायकानि धन्व। अरहं निष्कं यज्जुतं
विश्वरूपम्। अरहं निदन्दयसे विश्वमब्दुवम्। न वा ओर्जीयो
रुद्रं त्वदस्ति।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ३ / अनुवाकः - १४ / पश्चादयः - २४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वः शर्धो मारुतं पृक्ष
ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्खयस्त्वं पूषा विधुतः पासि नु
त्मनाः॥ आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रः होतारः सत्ययजः
रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयिनोरुचित्ताद्विरण्यरूपमवसे
कृणुध्वम्॥

॥ वरुणसूक्तम् ॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४९-५०)

उदुत्तमं वरुणं पाशम् स्मदवधुमं वि मधुमङ् श्रथाय।
अथा वयमादित्यव्रते तवानांगसो अदितये स्याम॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - २ / अनुवाकः - ८ / पञ्चादयः - १५)

अस्तम्भाद्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्या।
आसीद्विश्वा भुवनानि सुम्राद्विश्वेतानि वरुणस्य व्रतानि।

(तैतिरीयसहितायां काण्डम् - ३ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४६)

यत्किं चेदं वरुणं दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरामसि।
अचिंतीयत्वं धर्मायुयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः।
किंतवासो यद्विरिपुर्न दीवि यद्वां घा सत्यमुत यन्न विद्मा।
सर्वं ता वि ष्यं शिथिरेवं देवाथां ते स्याम वरुण प्रियासः॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४९-५०)

अवं ते हेडो वरुणं नमोभिरवं यज्ञेभिरीमहे हृविर्भिः।
क्षयन्त्रस्मभ्यं मसुर प्रचेतो राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डम् - २ / प्रपाठकः - १ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ६५)

तत्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाऽशास्ते यजमानो
हृविर्भिः। अहेडमानो वरुणोह बोद्धुरुशः स मा न आयुः
प्रमोषीः॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ ब्रह्मसूक्तम् ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २ / प्रपाठकः - ८ / अनुवाकः - ८ / पञ्चादयः - ६६-६९)

**ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात्। वि सीमुतः सुरुचो वेन
आंवः। स बुध्नियो उप मा अस्य विष्ठाः॥६६॥**

**सृतश्च योनिमसंतश्च विवः। पिता विराजामृषभो रयीणाम्।
अन्तरिक्षं विश्वरूप आविवेश। तमकैरभ्यर्चन्ति वथसम्। ब्रह्म
सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्तः। ब्रह्म देवानंजनयत्। ब्रह्म विश्वमिदं
जगत्। ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्म ब्राह्मण आत्मना।
अन्तरस्मिन्निमे लोकाः॥६७॥**

**अन्तर्विश्वमिदं जगत्। ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठम्।
तेन कोऽरहति स्पर्धितुम्। ब्रह्मन्देवास्त्रयस्त्रिंशत्।
ब्रह्मन्निन्द्रप्रजापती। ब्रह्मन् ह विश्वा भूतानि। नावीवान्तः
समाहिता। चतस्र आशाः प्रचरन्त्वग्रयः। इमं नो यज्ञं नयतु
प्रजानन्। घृतं पिन्वन्तुजरः सुवीरम्॥६८॥**

ब्रह्मं सुमिद्धवत्याहुतीनाम्।

॥ भाग्यसूक्तम् ॥

(तैतिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - ८/अनुवाकम् - ९)

**प्रातरस्मिं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रा वरुणा प्रातरश्विना।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम॥१॥**

प्रातुर्जितं भग्मुग्रः हुवेम वृयं पुत्रमदितेर्यो विधुर्ता।
 आर्धश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भग्भक्षीत्याह॥२॥
 भग्प्रणेतर्भग्सत्यराधो भगेमां धियमुद्वद ददनः।
 भग्प्रणोजनयगोभिरश्वर्भग्प्रनृभिर्नृवन्तः स्याम॥३॥
 उतेदानीं भग्वन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अहाम्।
 उतोदिता मधवन्धस्य वृयं देवानां सुमतौ स्याम॥४॥
 भग्एव भग्वाः अस्तु देवास्तेन वृयं भग्वन्तः स्याम।
 तं त्वा भग्सर्व इज्ञोहवीमि स नो भग्पुर एता भवेह॥५॥
 समध्वरायोषसौऽनमन्त दधिक्रावैव शुचये पदाय।
 अर्वाचीनं वंसुविदु भग्नो रथमिवाश्वावजिनु आवहन्तु॥६॥
 अश्वावतीर्गमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः।
 घृतं दुर्हना विश्वतः प्रपीना यूयं पात्स्वस्तिभिः सदानः॥७॥
 यो माऽग्ने भागिनः सन्तमथाभागं चिकीर्षति।
 अभागमग्ने तं कुरु मामग्ने भागिनं कुरु॥८॥

॥पवमानसूक्तम्॥

(तैतिरीयब्राह्मण अष्टकम् - १ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ८)

(तैतिरीयसहितायां काण्डम् - ५ / प्रपाठकः - ६ / अनुवाकः - १)

ॐ तच्छु योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये।
 दैर्वीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु
 भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः

शान्तिः शान्तिः॥

दधिक्रावणो अकारिषम्। जिष्णोरश्वस्य वाजिनः।
सुरभिनो मुखाकरत्। प्रण आयूषि तारिषत्।

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता नं ऊर्जे दधातन। महेरणाय
चक्षसे। यो वेः शिवतमो रसस्तस्य भाजयते ह नः। उशतीरिंव
मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयायु जिन्वथ। आपो
जनयथा च नः॥

हिरण्यवर्णः शुचयः पावका यासु जातः कुश्यपो
यास्विन्द्रः। अग्निं या गर्भं दधिरे विरूपस्ता न आपः शङ्ख
स्योना भवन्तु॥

यासाऽ राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं
जनानाम्। मधुश्वृतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शङ्ख
स्योना भवन्तु॥

यासाऽ देवा दिवि कृष्णन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा
भवन्ति। याः पृथिवीं पयंसोन्दन्ति शुक्रास्ता न आपः शङ्ख
स्योना भवन्तु॥

शिवेनं मा चक्षुषा पश्यताऽपः शिवयां तु नुवोपं स्पृशत्
त्वचं मे। सर्वाऽ अग्नीऽ रफसुषदो हुवे वो मयि वर्चो
बलमोजो नि धत्त॥

पवमानः सुवर्जनः। पुवित्रेण विचरणिः। यः पोता स

पुनातु मा। पुनन्तु मा देवजनाः। पुनन्तु मनवो धिया।
 पुनन्तु विश्वं आयवः। जातवेदः पवित्रवत्। पवित्रेण पुनाहि
 मा। शुक्रेण देवदीद्यत्। अग्ने क्रत्वा क्रतुः रनुं। यत्ते
 पवित्रमर्चिषि। अग्ने विततमन्तरा। ब्रह्म तेन पुनीमहे।
 उभाभ्यां देवसवितः। पवित्रेण सवेन च। इदं ब्रह्म पुनीमहे।
 वैश्वदेवी पुनती देव्यागात्। यस्यै बहीस्तनुवो वीतपृष्ठाः।
 तया मदन्तः सधमाद्येषु। वयः स्याम पतयो रथीणाम्।
 वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु। वातः प्राणेनेषिरो मयो भूः।
 द्यावापृथिवी पयसा पयोभिः। कृतावरी यज्ञिये मा पुनीताम्।
 बृहद्धिः सवितस्तृभिः। वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि
 मा। येन देवा अपुनता। येनाऽपौ दिव्यं कशः। तेन
 दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्म पुनीमहे। यः पावमानीरुद्धेति।
 कृषिभिः सम्भृतः रसम्। सर्वः स पूतमश्जाति। स्वदितं
 मातरिश्वना। पावमानीर्यो अर्थेति। कृषिभिः सम्भृतः
 रसम्। तस्मै सरस्वती दुहे। क्षीरः सर्पिर्मधूदकम्॥
 पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि पयस्वतीः। कृषिभिः
 सम्भृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतः हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः।
 इमं लोकमथो अमुम्। कामान्धसमर्घयन्तु नः। देवीर्देवै
 समाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि घृतश्वतः।
 कृषिभिः सम्भृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतः हितम्। येन
 देवाः पवित्रेण। आत्मानं पुनते सदा। तेन सहस्रधारेण।

पाव॑मान्यः पुनन्तु मा। प्राजा॒पत्यं पवित्रम्। शुतोद्यामः
हि॒रण्मयम्। तेन ब्रह्म विदो व्यम्। पूर्णं ब्रह्मं पुनीमहे। इन्द्रः
सुनीती सुह मा॑ पुनातु। सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या॑।
यमो राजा॑ प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयन्त्या
पुनातु। भूर्भुवः सुवः।

ॐ तच्छुं योरावृणीमहे। गृतुं यज्ञाय। गृतुं यज्ञपतये।
दैर्वी॑ स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु
भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥

॥आयुष्यसूक्तम्॥

यो ब्रह्मा ब्रह्मण उज्जहार प्राणैः शिरः कृत्तिवासाः
पिनाकी। ईशानो देवः स न आयुर्दधातु तस्मै जुहोमि
हविषां घृतेन॥१॥

विभ्राजमानः सरिरस्य मध्याद्रोचमानो घर्मरुचिर्य
आगात्। स मृत्युपाशानपनुद्य घोरानिहायुषेणो घृतमत्तु
देवः॥२॥

ब्रह्मज्योतिर्ब्रह्मपलीषु गर्भं यमादधात् पुरुरूपं जयन्तम्।
सुवर्णरम्भग्रहमर्कमच्यु तमायुषे वर्धयामो घृतेन॥३॥

श्रियं लक्ष्मीमौबलामिकां गं षष्ठीं च यामिन्द्रसेनेत्युदाहुः।
तां विद्यां ब्रह्मयोनिं सरूपामिहायुषे तर्पयामो घृतेन॥४॥

दाक्षायण्यः सर्वयोन्यः स योन्यः सुहुस्तशो विश्वरूपा
विरूपाः। ससूनवः सपतयः सयूथ्या आयुषेणो घृतमिदं
जुषन्ताम्॥५॥

दिव्या गणा बहुरूपाः पुराणा आयुश्छिदो नः प्रमध्रन्तु
वीरान्। तेभ्यो ज्ञहोमि बहुधा घृतेन मा नः प्रजाः रीरिषो
मौत वीरान्॥६॥

एकः पुरस्ताद्य इदं बभूव यतो बभूव भुवनस्य गोपाः।
यमच्येति भुवनः साम्पराये स नो हविर्घृतमिहायुषेत्तु
देवः॥७॥

वसून् रुद्रानादित्यान् मरुतौऽथ साध्यान् क्रेभून् युक्षान्
गन्धर्वाङ्श्च पितृङ्श्च विश्वान्। भृगून् सर्पाङ्श्चाङ्गिरसोऽथ
सर्वान् घृतः हुत्वा स्वायुष्या महयाम शुश्वत्॥८॥

विष्णो त्वं नो अन्तमः शर्म यच्छ सहन्त्या प्रतेधारा
मधुश्वत् उथसं दुहते अक्षितम्॥९॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

आयुष्टे विश्वतो दधदयमुग्निर्वरेण्यः। पुनस्ते प्राण आयति
परा यक्षमः सुवामि ते। आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो
घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव
पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ सत्येनु रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च।
 हिरण्ययैन सविता रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्। अग्निं
 दूतं वृषीमहे होतारं विश्ववेदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥
 येषामीशै पशुपतिः पशूनां चतुर्ष्पदामुत च द्विपदाम्।
 निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥
 अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपां
 रेतांसि जिन्वति। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षरा निवेशनी।
 यच्छानुः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना वयः हिते नैव
 जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नो मृडातीदृशै॥
 अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वः हृव्यं मतिं चाग्रये सुपूतम्॥
 यो दैव्यानि मानुषा जनूष्यन्तर्विश्वानि विद्वन् जिगाति॥
 इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहंश्रवम्। न ह्यस्या अपरं चन
 जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः।
 अस्माकंमस्तु केवलः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्वं समेतु ते विश्वतः सोम् वृष्णियम्। भवा
 वाजस्य सङ्घथे॥ अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा।

अङ्गिं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः। गौरी मिमाय
सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी
नवपदी बभूवर्षी। सुहस्राक्षरा परमे व्योमन्।
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमाय नमः॥४॥

उद्धृथ्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते संसृजेथामयं च।
पुनः कृणवङ्स्त्वा पितरं युवानमन्वाताऽसीत्वयि तन्तुमेतम्॥
इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निर्दधे पदम्। समूढमस्यपाऽसुरे॥
विष्णोऽराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रब्रेस्थो विष्णोः
स्यूरसि विष्णोऽर्द्धवर्मसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा।
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृहस्पते अतियदर्यो अहाद्विमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु।
यद्दीदयच्छवसर्तप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥
इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्यते अपिबः सुतस्य।
तव प्रणीती तव शूरशर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥
ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचो वेन आवः।
सबुधियां उपमा अस्य विष्णाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नो देवीरभिष्ठय आपो भवन्तु पीतयै। शंयोरभिस्त्रवन्तु
नः॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता
बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयङ्स्याम् पतयो
रयीणाम्। इमं यमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः

संविदानः। आत्मा मत्राः कविशुस्ता वृहन्त्वेना राजन्
हृविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चरायु नमः॥७॥

क्यो नश्चित्र आभुवदूती सुदावृथः सखा० क्या०
शचिष्ठया वृता। आउयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसंनन्मातरं पुनः।
पितरं च प्रयन्थमुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिराबुबन्धु दामं
ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथाजीवः
पितुमाञ्छि प्रमुक्तः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृष्णवन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसै० समुषद्विरजायथा०॥
ब्रह्मा देवानां पदवी० कर्वीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्।
श्येनो गृध्राणां स्वधिर्विर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्।
(ऋक्) सचित्र चित्रं चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं
वयोधाम्। चन्द्रं रुयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रचन्द्राभिर्गृणते
युवस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैतिरीय ब्राह्मणे अष्टकम् - ३/प्रश्नः - १)

अग्निर्णः पातु कृत्तिकाः। नक्षत्रं देवमिन्द्रियम्। इदमासां
विचक्षुणम्। हुविरासं जुहोतन। यस्य भान्ति रुश्मयो यस्य
केतवः। यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वा॑। स कृत्तिकाभि-
रुभिसंवसानः। अग्निर्ण देवः सुविते दंधातु॥१॥

प्रजापते रोहिणी वैतु पर्णी॑। विश्वरूपा बृहती चित्रभानुः।
सा नो यज्ञस्य सुविते दंधातु। यथा जीवेम शरदः सर्वीराः।
रोहिणी देव्युदंगात्पुरस्तात्। विश्वा॑ रूपाणि प्रतिमोदमाना।
प्रजापतिः॒ हुविषां वृद्धयन्ती। प्रिया देवानामुपयातु
यज्ञम्॥२॥

सोमो राजा॑ मृगशीरुषेण आगने॑। शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य
धामं। आप्यायमानो बहुधा जनैषु। रेतः प्रजां यज्माने
दधातु। यत्ते नक्षत्रं मृगशीरुषमस्ति॑। प्रिय॒ राजन् प्रियतमं
प्रियाणाम्। तस्मै ते सोम हुविषां विधेम। शं नं एधि द्विपदे॒
शं चतुष्पदे॥३॥

आद्र्दयो॑ रुद्रः प्रथमा न एति। श्रेष्ठो देवानां पतिरघ्नियानाम्।
नक्षत्रमस्य हुविषां विधेम। मा नः प्रजाः॒ रीरिषन्मोत
वीरान्। हेती॑ रुद्रस्य परि॑ णो वृणक्तु। आद्र्दा॑ नक्षत्रं
जुषता॒ हुविर्णः। प्रमुञ्चमानौ दुरितानि॑ विश्वा॑। अपाघशः॒

सञ्चुदतामरातिम्॥४॥

पुनर्नो देव्यदिति: स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुनरेता॑ यज्ञम्।
पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वैः। पुनः पुनर्वो हविषा॑ यजामः। एवा
न देव्यदितिरन्वर्वा। विश्वस्य भूर्त्री जगतः प्रतिष्ठा। पुनर्वसू
हविषा॑ वृथयन्ती। प्रियं देवानामप्येतु पाथः॥५॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्यं नक्षत्रमुभि सम्बूद्धवा
श्रेष्ठो देवानां पृतनासु जिष्णुः। दिशोऽनु सर्वा अभयं नो
अस्तु। तिष्यः पुरस्तादुत मध्यतो नः। बृहस्पतिर्नः परि पातु
पश्चात्। बाधेतां द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतयः
स्याम॥६॥

इदं सर्पेभ्यो हविरस्तु जुष्टम्। आश्रेषा येषांमनुयन्ति
चेतः। ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नः सर्पसो
हवमागमिष्ठाः। ये रोचने सूर्यस्यापि सर्पः। ये दिवं देवीमनु
सुश्ररन्ति। येषांमाश्रेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः सर्पेभ्यो
मधुमञ्जुहोमि॥७॥

उपहूताः पितरो ये मधासु। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः।
ते नो नक्षत्रे हवमागमिष्ठाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्।
ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः। येऽमुं लोकं पितरः क्षियन्ति।
याऽश्वं विद्वा या॒ उ॒ च॒ न प्रविद्वा। मधासु यज्ञः सुकृतं
जुषन्ताम्॥८॥

गवां पतिः फल्गुनीनामसि त्वम्। तदर्थमन्वरुणमित्र
चारुं। तं त्वा वयः संनितारः सर्नीनाम्। जीवा जीवन्तमुप
संविशेम। येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा
अनु सं यन्ति चेतः। अर्यमा राजाऽजरस्तुविष्मान्।
फल्गुनीनामृषभो रोरवीति॥९॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्वा विदुः फल्गुनीस्तस्य
वित्तात्। अस्मभ्यं क्षत्रमजरः सुवीर्यम्। गोमदश्वदुप
सन्नुदेह। भगो ह दाता भग इत्प्रदाता। भगो देवीः
फल्गुनीरा विवेश। भगस्येत्त प्रसुवं गमेम। यत्र देवैः
संधुमादं मदेम॥१०॥

आयांतु देवः सवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृत्ता रथेन।
वहन् हस्तः सुभगं विद्यनापसम्। प्रयच्छन्तं पपुरि
पुण्यमच्छ। हस्तः प्रयच्छत्वमृतं वर्णयः। दक्षिणेन
प्रतिगृणीम एनत्। दातारमुद्य सविता विदेय। यो नो
हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम्॥११॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभः संसं युवतिः
रोचमानाम्। निवेशयन्नमृतान्मर्त्याङ्श्वा रूपाणि पिशन्
भुवनानि विश्वां। तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचेष्टाम्। तन्नक्षत्रं
भूरिदा अस्तु मह्यम्। तत्रः प्रजां वीरवंतीः सनोतु। गोभिर्नो
अश्वैः समनक्तु यज्ञम्॥१२॥

वायुर्नक्षत्रमभ्यैति निष्ठाम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः।
समीरयन् भुवना मातरिश्वा०। अपु द्वेषांसि नुदतामरातीः।
तत्रो वायुस्तदु निष्ठा० शृणोतु। तत्रक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्।
तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्। यथा० तरेम दुरितानि०
विश्वा०॥१३॥

दूरमस्मच्छत्र्वो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां
तद्विशाखे। तत्रो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात्
पुरस्तादभेयं नो अस्तु। नक्षत्राणामधिपली विशाखे।
श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः शत्रूनपु बाधमानौ।
अपु क्षुधं नुदतामरातिम्॥१४॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्यतः पौर्णमासी
जिंगाय। तस्यां देवा अधि संवसन्तः। उत्तमे नाकं
इह मादयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः।
पौर्णमास्युदंगाच्छोभमाना। आप्याययन्ती दुरितानि० विश्वा०।
उरुं दुहां यज्मानाय यज्ञम्॥१५॥

ऋद्धास्म हृव्यैर्नमसोपसद्य। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु।
अनूराधान् हृविषां वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वीराः।
चित्रं नक्षत्रमुदंगात्पुरस्तात्। अनूराधास इति० यद्वदन्ति।
तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्ययैर्वितैरन्तरिक्षे॥१६॥

इन्द्रो० ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये तुतारं।

तस्मिन्वयम् मृतं दुहानाः। क्षुधं तरेम् दुरितिं दुरिष्टिम्।
पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवै। अषाढाय सहमानाय मीढुषे।
इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमदुहाना। उरुं कृणोतु यजमानाय
लोकम्॥१७॥

मूलं प्रजां वीरवर्तीं विदेय। पराच्येतु निरक्षितिः पराचा।
गोभिर्नक्षत्रं पशुभिः समक्तम्। अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम्।
अहर्नैं अद्य सुविते दंधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। पराचीं
वाचा निरक्षितिं नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम्॥१८॥

या दिव्या आपः पयसा सम्बभूवुः। या अन्तरिक्ष उत
पार्थिवीर्याः। यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः
शङ्ग स्योना भवन्तु। याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः।
याश्च वैशन्तीरुत प्रासुचीर्याः। यासामषाढा मधुं भक्षयन्ति।
ता न आपः शङ्ग स्योना भवन्तु॥१९॥

तत्रो विश्वे उपं शृणवन्तु देवाः। तदेषाढा अभिसंयन्तु
यज्ञम्। तत्रक्षत्रं प्रथतां पशुभ्यः। कृषिवृष्टिर्यजमानाय
कल्पताम्। शुभ्राः कन्या युवतयः सुपेशसः। कर्मकृतः
सुकृतो वीर्यवतीः। विश्वान् देवान् हविषां वर्धयन्तीः।
अषाढाः काममुपं यान्तु यज्ञम्॥२०॥

यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजयसर्वमेतत्। अमुं च लोकमिदम्
च सर्वम्। तत्रो नक्षत्रमभिजिद्विजित्य। श्रियं दधत्वहणीय-

मानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेमौ। तत्रो
नक्षत्रमभिजिद्विचंष्टाम्। तस्मिन्वयं पृतनाः सञ्जयेम।
तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्॥२१॥

शृणवन्ति श्रोणाममृतस्य गोपाम्। पुण्यामस्या उपशृणोमि
वाचम्। महीं देवीं विष्णुपत्नीमजूर्यम्। प्रतीचीमेनाऽ
हविषां यजामः। त्रेधा विष्णुरुरुगायो विचक्षमे। महीं दिवं
पृथिवीमन्तरिक्षम्। तच्छ्रोणैति श्रव इच्छमाना। पुण्यऽु
श्लोकं यजमानाय कृणवती॥२२॥

अष्टौ देवा वसंवः सोम्यासः। चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः।
ते यज्ञं पान्तु रजसः पुरस्तात्। संवथ्सरीणममृतऽस्ति।
यज्ञं नः पान्तु वसंवः पुरस्तात्। दक्षिणतोऽभियन्तु
श्रविष्ठाः। पुण्यं नक्षत्रमभि संविशाम। मा नो
अरातिरघशऽसाऽगन्॥२३॥

क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः। नक्षत्राणाऽशतभिषग्वसिष्ठः।
तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः। शतऽसहस्रां भेषजानि
धत्तः। यज्ञं नो राजा वरुण उपयातु। तत्रो विश्वे अभि
संयन्तु देवाः। तत्रो नक्षत्रऽशतभिषग्जुषाणम्। दीर्घमायुः
प्रतिरद्वेषजानि॥२४॥

अज एकपादुदगात्पुरस्तात्। विश्वा भूतानि प्रति
मोदमानः। तस्य देवाः प्रसुवं यन्ति सर्वैः। प्रोष्ठपदासो
अमृतस्य गोपाः। विभ्राजमानः समिधन उग्रः।

आऽन्तरिक्षमरुहृदगुन्द्याम्। तः सूर्यं देवमजमेकपादम्।
प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे॥२५॥

अहिर्बुधियः प्रथमान एति। श्रेष्ठो देवानामुत मानुषाणाम्।
तं ब्राह्मणाः सोमपाः सोम्यासः। प्रोष्ठपदासो अभि रक्षन्ति
सर्वे। चत्वार एकमभि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदास इति यान्
वदन्ति। ते बुधियं परिषद्य ई स्तुवन्तः। अहिरं रक्षन्ति
नमसोपसद्य॥२६॥

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम्। पुष्टिपर्ती पशुपा वाजंबस्त्यौ।
इमानि हृव्या प्रयत्ना जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम्।
क्षुद्रान् पशून् रक्षतु रेवती नः। गावो नो अश्वाः अन्वेतु पूषा।
अन्नः रक्षन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजं सनुतां यजमानाय
यज्ञम्॥२७॥

तदश्विनावश्युजोपयाताम्। शुभङ्गमिष्ठौ सुयमेभिरक्षैः।
स्वं नक्षत्रं हुविषा यजन्तौ। मध्वा सम्पृक्तौ यजुषा
समक्तौ। यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य
दूतावमृतस्य गोपौ। तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम्।
नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्युगम्याम्॥२८॥

अपं पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। तद्युमो राजा भगवान्
विचंष्टाम्। लोकस्य राजा महतो महान् हि। सुगं
नः पन्थामभेयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा।

यस्मिन्नेनम् भ्यषि श्वन्त देवाः। तदस्य चित्रः हुविषा यजाम।
अपं पाप्मानुं भरणीभरन्तु॥२९॥

निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्यावेशयन्ती।
सुहस्तपोषः सुभगा रराणा सा नु आगन्वर्चसा संविदाना॥
यत्ते देवा अदधुर्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा। सा
नौ यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रुयिं नौ धेहि सुभगे सुवीरम्॥३०॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥गणपत्यर्थवशीर्षोपनिषत्॥

ॐ भद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
स्थिरैरक्षस्तुष्टुवाः सस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः।
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः।
स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

ॐ नमस्ते गणपतये। त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि। त्वमेव
केवलं कर्ताऽसि। त्वमेव केवलं धर्ताऽसि। त्वमेव केवलं
हर्ताऽसि। त्वमेव सर्व खल्विदं ब्रह्मासि। त्वं साक्षादात्माऽसि
नित्यम्॥१॥

ऋतं वृच्मि। संत्यं वृच्मि॥२॥

अवे त्वं माम्। अवे वृक्तारम्। अवे श्रोतारम्। अवे दातारम्। अवे धातारम्। अवा नूचानमंव शिष्यम्। अवे पश्चात्तात्। अवे पुरस्तात्। अवोत्तरात्तात्। अवे दक्षिणात्तात्। अवे चोर्ध्वात्तात्। अवाधुरात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहि समन्तात्॥३॥

त्वं वाङ्ग्यस्त्वं चिन्मयः। त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः। त्वं सच्चिदानन्दाद्वितीयोऽसि। त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि॥४॥

सर्वे जगदिदं त्वत्वो जायते। सर्वे जगदिदं त्वत्वं स्तिष्ठति। सर्वे जगदिदं त्वयि लयं मेष्यति। सर्वे जगदिदं त्वयि प्रत्येति। त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नुभः। त्वं चत्वारि वाक्परिमितां पदानि॥५॥

त्वं गुणत्रयातीतः। त्वम् अवस्थात्रयातीतः। त्वं देहत्रयातीतः। त्वं कालत्रयातीतः। त्वं मूलाधारस्थितौऽसि नित्यम्। त्वं शक्तित्रयात्मकः। त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम्। त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्वमग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥६॥

गुणार्दीं पूर्वमुच्चार्यं वर्णार्दीं तदुनन्तरम्। अनुस्वारः परतुरः। अर्धेन्दुलसितम्। तारेण ऋद्धम्। एतत्तव

मनुस्वरूपम्। गकारः पूर्वरूपम्। अकारो मध्यमरूपम्।
 अनुस्वारश्चान्त्यरूपम्। बिन्दुरुत्तररूपम्। नादः सन्धानम्।
 सँहिता सुन्धिः। सैषा गणेशविद्या। गणकं क्रृषिः।
 निचृद्गायत्रीच्छुन्दः। श्रीमहागणपतिर्देवता। ॐ गं गणपतये
 नमः॥७॥

एकदन्ताय विद्धहै वक्रतुण्डाय धीमहि।
 तत्रो दन्ती प्रचोदयात्॥८॥

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कुशधारिणम्।
 रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकध्वजम्॥
 रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम्।
 रक्तगन्धानुलिप्ताङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम्॥

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम्।
 आविर्भूतं च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम्।
 एवं ध्यायति यो नित्यं सु योगी योगिनां वरः॥९॥

नमो ब्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्ते
 अस्तु लम्बोदरायैकदन्ताय विद्धविनाशिने शिवसुताय
 श्रीवरदमूर्तये नमो नमः॥१०॥

एतदर्थर्वशीर्षं योऽधीते। स ब्रह्मभूयाय कल्पते। स
 सर्वविद्वैर्बाध्यते। स सर्वतः सुखमेधते। स पञ्चमहापापात्
 प्रमुच्यते। सायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति।

प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं नाशयति। सायं प्रातः
प्रयुज्ञानो अपापो भवति। सर्वत्राधीयानोऽपविघ्नो भवति।
धर्मार्थकाममोक्षं च विन्दति। इदमर्थवृशीर्षमशिष्यायां न
देयम्। यो यदि मोहाद्वास्यति स पापीयान् भवति।
सहस्रावर्तनाद्यां यं काममधीते तं तमनेन साधुयेत्॥११॥

अनेन गणपतिमभिषिश्वति स वाग्मी भवति।
चतुर्थ्यामनश्नन् जपति स विद्यावान् भवति। इत्यर्थवृणवाक्यम्।
ब्रह्माद्यावरणं विद्यान्न बिभेति कदाचनेति॥१२॥

यो दूर्वाङ्कुर्यजति स वैश्रवणोपमो भवति। यो
लाजैर्यजति स यशोवान् भवति स मेधोवान् भवति।
यो मोदकसहस्रेण यजति स वाञ्छितफलमवाप्नोति। यः
साज्यसमिद्विर्यजति स सर्वं लभते स सर्वं लभते॥१३॥

अष्टौ ब्राह्मणान् सम्यग्ग्राहयित्वा। सूर्यवर्चस्वीं भवति।
सूर्यग्रहे महानद्यां प्रतिमासन्निधौ वा जस्वा सिद्धमन्त्रो भवति।
महाविघ्नात् प्रेमुच्युते। महादोषात् प्रेमुच्युते। महापापात्
प्रेमुच्युते। महाप्रत्यवायात् प्रेमुच्युते। स सर्वविद्ववति स
सर्वविद्ववति। य एवं वेदा इत्युपनिषत्॥१४॥

सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्विनाऽवर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्ण
वनस्पतेरिवाभिनः शीयता ऽरुयिः सचंतां नः शचीपतिः॥१॥

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्।
चक्षुष्मते शृणुते ते ब्रवीमि मा नः प्रजाऽरीरिषो मोत
वीरान्॥२॥

वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य
गोपाः। स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वऽहसो ज्योग्जीवा
जुरामशीमहि॥३॥

अमुत्र भूयादध्य यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुश्चः।
प्रत्यौहतामश्चिनां मृत्युमस्मादेवानांमग्ने भिषजा शर्चीभिः॥४॥

हरिः ऽहरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्।
ब्रह्म सर्वपमनुमेदमागादयनं मा विवधीर्विक्रमस्व॥५॥

शल्कैरग्निमिन्द्यान उभौ लोकौ सनेमहम्। उभयोर्लोकयोरु-
क्रुद्धाऽति मृत्युं तराम्युहम्॥६॥

मा छिदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः।
प्रजां मा मे रीरिष आयुरुग्रं नृचक्षसं त्वा हृविषां विधेम॥७॥

मा नो मुहान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षेन्तमुत मा ने
उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवो
रुद्रं रीरिषः॥८॥

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो

अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वंधीरहुविष्मन्तो
नमसा विधेम ते॥१॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता
बंभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयः स्याम् पतयो
रयीणाम्॥१०॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि। मध्यवन्छुग्धि
तव तत्र ऊतये विद्विषो विमृधो जहि॥११॥

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु
नः स्वस्तिदा अभयङ्करः॥१२॥

ऋम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥१३॥

अपमृत्युमपुक्षुधम्। अपेतः शुपथं जहि। अधा नो अग्न
आवह। रायस्पोष रहुस्त्रिणम्॥१४॥

ये तै सहस्रमयुतं पाशाः। मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्
यज्ञस्य माययाः। सर्वानवयजामहे॥१५॥

जातवेदसे सुनवाम् सोमं मरातीयतो निदहाति वेदः। स
नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः॥१६॥

भूर्भुवः स्वः। ओजो बलम्। ब्रह्मं क्षत्रम्। यशो महत्।
सत्यं तपो नाम। रूपममृतम्। चक्षुः श्रोत्रम्। मन् आयुः।
विश्वं यशो महः। सुमं तपो हरे भाः। जातवेदा यदि वा
पावकोऽसि। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि। शं प्रजाभ्यो

यज्मानाय लोकम्। ऊर्जा पुष्टि ददेद्भ्यावैवृथस्व॥१७॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भूः॥१८॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भुवः॥१९॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां सुवः॥२०॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भूर्भुवः सुवः॥२१॥ मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धताम्॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

(तैतिरीयागण्यकम् - ४/प्रपाठकः - ३/अनुवाकः - १५)

हरिः हरन्तमनुयन्ति देवाः। विश्वस्येशानं वृषभं
मतीनाम्। ब्रह्म सर्वपमनुमेदमागात्। अयनं मा
विवधीर्विक्रमस्व। मा छिंदो मृत्यो मा वधीः। मा मे
बलं विवृहो मा प्रमोषीः। प्रजां मा मै रीरिष आयुरुग्रा
नृचक्षसं त्वा हुविषां विधेम। सुद्यश्वकमानायां प्रवेपानाय
मृत्यवै॥१॥

प्रास्मा आशा अशृण्वन्। कामेनाजनयन्पुनः। कामेन मे
काम् आगात्। हृदयाद्वदयं मृत्योः। यदमीषामुदः प्रियम्।
तदैतूपमामभिः। परं मृत्यो अनु परेहि पन्थाम्। यस्ते स्व
इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते तैः ब्रवीमि। मा नः प्रजाः
रीरिषो मोत वीरान्। प्र पूर्व्य मनसा वन्दमानः। नाधमानो
वृषभं चर्षणीनाम्। यः प्रजानामेकराणमानुषीणाम्। मृत्युं
यज्जे प्रथमजामृतस्यै॥२॥

॥ महान्यासः ॥

॥ पश्चाङ्गरुदन्यासः रावणोक्ता पश्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् ॥

ओङ्कारमत्रसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।

कामदं मोक्षदं तस्मै नकाराय नमो नमः॥१॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु
धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या तु इषुः शिवतमा शिवं
बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥

(EAST)

कं खं गं घं डं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
पूर्वाङ्गरुद्राय नमः।

महादेवं महात्मानं महापातकनाशनम्।

महापापहरं वन्दे मकाराय नमो नमः॥२॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्णं
वनस्पतेरिवाभिनः शीयताऽ रुयिः स च तान्त्रः शचीपतिः।

(SOUTH)

चं छं जं झं ऊं ऊं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
दक्षिणाङ्गरुद्राय नमः।

शिवं शान्तं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारणम्।

शिवमेकं परं वन्दे शिकाराय नमो नमः॥३॥

ॐ। निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय
नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय
नमः। सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः।

दिव्यलिङ्गायु नमः। भवायु नमः। भवलिङ्गायु नमः। शर्वायु
नमः। शर्वलिङ्गायु नमः। शिवायु नमः। शिवलिङ्गायु
नमः। ज्वलायु नमः। ज्वललिङ्गायु नमः। आत्मायु नमः।
आत्मलिङ्गायु नमः। परमायु नमः। परमलिङ्गायु नमः।
एतथ्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं स्थापयति पाणिमत्रं
पवित्रम्।

(WEST)

टं ठं डं ढं णं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
पश्चिमाङ्गरुद्राय नमः।

वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कण्ठभूषणम्।

वामे शक्तिधरं वन्दे वकाराय नमो नमः॥४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अफसु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा
भुवंनाऽविवेश तस्मै रुद्रायु नमौ अस्तु॥

(NORTH)

तं थं दं धं नं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
उत्तराङ्गरुद्राय नमः।

यत्र कुत्र स्थितं देवं सर्वव्यापिनमीश्वरम्।

यल्लिङ्गं पूजयेत्रित्यं यकाराय नमो नमः॥५॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनांप्यायुस्व॥
नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।

(UPWARDS)

पं फं बं भं मं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
ऊर्ध्वाङ्गरुद्राय नमः।

॥ पश्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पश्चमुखप्रार्थना-सहितम्॥

तत्पुरुषाय विद्वहै महादेवाय धीमहि।
तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥

संवर्तीग्नि-तटित्प्रदीप-कनक-प्रस्पर्धि-तेजोरुणं
गम्भीरध्वनि-सामवेदजनकं ताम्राधरं सुन्दरम्।
अर्घन्दुद्युति-लोल-पिङ्गल-जटाभार-प्रबोद्धोदकं
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गमुखाय नमः। (EAST)

अघोरेऽभ्योऽथ घोरेऽभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
कालाभ्रमराञ्जन-द्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गेक्षणं
कर्णोद्धासित-भोगिमस्तकमणि-प्रोद्धिन्दंष्ट्राङ्गुरम्।
सर्पप्रोतकपाल-शुक्तिशकल-व्याकीर्णताशेखरं
वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य वदनं चाथर्वनादोदयम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गमुखाय नमः। (SOUTH)

सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।
भुवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भवाय नमः॥

प्रालेयाचलमिन्दुकुन्द-धवलं गोक्षीरफेनप्रभं
 भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहन-ज्वालावली-लोचनम् ।
 विष्णु-ब्रह्म-मरुद्गणार्चितपदं ऋग्वेदनादोदयं
 वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम्॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गमुखाय नमः। (WEST)

वामदेवायु नमो ज्येष्ठायु नमः श्रेष्ठायु नमो रुद्रायु नमः
 कालाय
 नमः कलविकरणायु नमो बलविकरणायु नमो बलायु
 नमो बलप्रमथनायु नमः सर्वभूतदमनायु नमो मुनोन्मनायु
 नमः॥

गौरं कुङ्कुमपङ्कितं सुतिलंकं व्यापाण्डुमण्डस्थलं
 भ्रूविक्षेप-कटाक्षवीक्षण-लसत्-संसक्तकर्णोत्पलम्।
 स्त्रिघं बिम्बफलाधरं प्रहसितं नीलालकालङ्कृतं
 वन्दे याजुषवेदघोषजनकं वक्रं हरस्योत्तरम्॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गमुखाय नमः। (NORTH)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणोऽधिंपतिर्ब्रह्मां शिवो मैं अस्तु
 सदाशिवोम्॥

व्यक्ताव्यक्तनिरूपितं च परमं षट्टिंशतत्त्वाधिकं
तस्मादुत्तर-तत्त्वमक्षरमिति ध्येयं सदा योगिभिः।
ओङ्कारादि समस्तमन्त्रजनकं सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं
वन्दे पञ्चममीष्वरस्य वदनं खव्यापि तेजोमयम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गमुखाय नमः। (UPWARDS)

॥केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः॥

या तै रुद्र शि-वा तु नूरघो-राऽपांपकाशिनी।
तया न स्तु नुवा शन्तं मया गिरिंशन्ता-भिचांकशीहि॥
शिखायै नमः॥ (TUFT)

अस्मिन् मंहृत्यर्णवे ऽन्तरिक्षे भवा अधि।
तेषां सहस्रयोजुने ऽवृधन्वानि तन्मसि॥
शिरसे नमः॥ (TOP OF HEAD)

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्।
तेषां सहस्रयोजुने ऽवृधन्वानि तन्मसि॥
ललाटाय नमः॥ (FOREHEAD)

हृसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्घोता वेदिषदीतिथिरुरोणसत्।
नृषद्वरसदृतसद्बोमुसदुजा गोजा क्रृतुजा अंद्रिजा क्रृतं
बृहत्॥

भ्रुवोर्मध्याय नमः॥ (MIDDLE OF EYEBROWS)

ऋंबकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

नेत्राभ्यां नमः॥ (EYES)

नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय
च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमौ नाद्याय च वैशन्ताय
च।

कर्णाभ्यां नमः॥ (EARS)

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः।

वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्मन्तो नमसा विधेम
ते॥

नासिकायै¹ नमः॥ (NOSE)

अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुधे॥

निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव।

मुखाय नमः॥ (FACE)

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः।
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

कण्ठाय नमः॥ (NECK)

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठ दिवं रुद्रा उपश्रिताः।
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

उपकण्ठाय नमः॥ (LOWER NECK)

नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवे।
उभाभ्यामुत ते नमौ बाहुभ्यां तव धन्वने॥

¹ नासिकाभ्यां

बाहुभ्यां नमः॥ (SHOULDERS)

या तै हेतिर्मीदुष्टम् हस्ते बुभूवं ते धनुः।
तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयध्मया परिभुज॥
उपबाहुभ्यां नमः॥ (ELBOW TO WRIST)

परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः।
अवं स्थिरा मधवंद्यस्तनुष्व मीद्वस्तोकाय तनयाय मृडय॥
मणिबन्धाभ्यां नमः॥ (WRISTS)

ये तीर्थान्ति प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः।
तेषां सहस्रयोजनेऽधन्वान्ति तन्मसि॥
हस्ताभ्यां नमः॥ (HANDS)

सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्वाय नमः॥
अङ्गुष्ठाभ्यां नमः॥ (ROLL RING FINGERS ON THUMBS)

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः।
कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो
बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो
मनोन्मनाय नमः॥

तर्जनीभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON INDEX FINGERS)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वभ्यः सर्वशर्वभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
मध्यमाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON MIDDLE FINGERS)

तत्पुरुषाय विद्धै महादेवाय धीमहि।
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनामिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON RING FINGERS)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणे-
ऽधिंपतिर्ब्रह्मा शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥

कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON LITTLE FINGERS)

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय
हिरण्यपतयेऽम्बिकापतय उमापतये पशुपतये नमो नमः॥
करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ (RUB PALMS OVER ONE ANOTHER, FRONT
AND BACK)

नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः॥
हृदयाय नमः॥ (HEART)

नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्च वो नमः॥
पृष्ठाय नमः॥ (BACK)

नमस्तक्षेभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमः॥

कक्षाभ्यां नमः॥ (ARMPIT TO WAIST)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमः॥

पार्श्वाभ्यां नमः॥ (TRUNK)

विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां उता।
अनेशन्तस्येषव आभुरस्य निषङ्खिः॥

जठराय नमः॥ (STOMACH)

हिरण्यगुर्भः समवर्तुताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्।

सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवायं हुविषां विधेम॥
नाभ्यै नमः॥ (NAVEL)

मीढुष्टम् शिवंतम् शिवो नः सुमना॑ भव।
परमे वृक्ष आयुर्धं निधाय् कृत्ति॑ वसान् आ चर् पिनांकं
बिन्दा गंहि॥
कट्ट्यै नमः॥ (WAIST)

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः।
तेषां सहस्रयोजने ऽवृधन्वानि तन्मसि॥

गुह्याय नमः॥ (UPPER REPRODUCTIVE ORGANS)

ये अन्नेषु विविध्यन्ति॑ पात्रेषु पिबतो जनान्।
तेषां सहस्रयोजने ऽवृधन्वानि तन्मसि॥
अण्डाभ्यां नमः॥ (LOWER REPRODUCTIVE ORGANS)

स शिरा जातवेदा अक्षरं परमं पदम्।
वेदानां शिरसि माता॑ आयुष्मन्तं करोतु माम्॥
अपानाय नमः॥ (ANUS)

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा नु उक्षेन्तमुत मा
नं उक्षितम्।

मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवो रुद्र
रीरिषः॥

ऊरुभ्यां नमः॥ (THIGHS)

एष तै रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनावुसेन परो मूजवुतो ऽती-

ह्यवंततधन्वा पिनांकहस्तुः कृत्तिवासाः॥

जानुभ्यां नमः॥ (KNEES)

सङ्सृष्टजिथ्सौमुपा बाहुशध्यूर्धधन्वा प्रतिंहिताभिरस्ता।
बृहस्पते परिंदीया रथैन रक्षोहाऽमित्राऽ अपुबाधमानः॥

जङ्घाभ्यां नमः॥ (KNEE TO ANKLES)

विश्वं भूतं भुवं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

गुल्फाभ्यां नमः॥ (ANKLES)

ये पथां पंथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः।
तेषाऽ सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

पादाभ्यां नमः॥ (FEET)

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्।
अहीँश्च सर्वाञ्जुम्यु-न्थसर्वांश्च यातुधान्यः॥

कवचाय हुम्॥ (CROSS HANDS ACROSS CHEST WITH TIPS OF FINGERS

TOUCHING SHOULDERS)

नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥

उपकवचाय हुम्॥ (REPEAT THE ABOVE AT ELBOW LEVEL)

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै।
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥

नेत्रत्रयाय वौषट्॥ (TOUCH INDEX, MIDDLE, RING FINGERS ACROSS THE

THREE EYES)

प्र मुश्तु धन्वंनस्त्वमुभयोरार्लियोज्याम्।
याश्वं ते हस्तु इषवुः परा ता भंगवो वप॥
अस्त्राय फट्॥ (SLAP INDEX AND MIDDLE FINGERS OF RIGHT HAND ON
LEFT PALM)

य एतावंतश्च भूयाऽसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे।
तेषाऽ सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥
इति दिग्बन्धः॥ (SNAP MIDDLE AND THUMB WITH CLICKING SOUNDS
AROUND SELF)

॥मूर्धादिपादान्तं दशाक्षरी दशाङ्गं (द्वितीयो) न्यासः॥
ॐ मूर्धे नमः। नं नासिकाय² नमः। मो ललाटाय नमः।
भं मुखाय नमः। गं कण्ठाय नमः। वं हृदयाय नमः। ते
दक्षिणहस्ताय नमः। रुं वामहस्ताय नमः। द्रां नाभ्यै नमः।
यं पादाभ्यां नमः।

॥पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः॥
सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजातायु वै नमो नमः।
भुवे भंवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भुवायु नमः॥
पादाभ्यां नमः॥

वामदेवायु नमो ज्येष्ठायु नमः। श्रेष्ठायु नमो रुद्रायु नमः।
कालायु नमः। कलविकरणायु नमो बलविकरणायु नमो

²नासिकाभ्यां

बलायु नमो बलप्रमथनायु नमः सर्वभूतदमनायु नमो
मनोन्मनायु नमः॥
ऊरुभ्यां नमः॥

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
हृदयाय नमः॥

तत्पुरुषाय विद्धि है महादेवाय धीमहि।
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्॥
मुखाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥
हंस हंस मूर्धे नमः॥

॥हंसगायत्री॥

अस्य श्री-हंसगायत्री महामन्त्रस्य। अव्यक्त परब्रह्म
ऋषिः। अव्यक्त गायत्री छन्दः। परमहंसो देवता॥ हंसां
बीजम्। हंसीं शक्तिः। हंसुं कीलकम्॥
परमहंस-प्रसाद-सिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

हंसां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। हंसीं तर्जनीभ्यां नमः। हंसुं
मध्यमाभ्यां नमः। हंसैं अनामिकाभ्यां नमः। हंसौं
कनिष्ठिकाभ्यां नमः। हंसः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। हंसां

हृदयाय नमः। हंसीं शिरसे स्वाहा। हंसूं शिखायै वषट्।
हंसें कवचाय हुम्। हंसों नेत्रत्रयाय वौषट्। हंसः अस्त्राय
फट्। भूर्भुवस्सुवरोम् इति दिग्बन्धः॥

॥ध्यानम्॥

गमागमस्थं गमनादिशून्यं चिद्रूपदीपं तिमिरापहारम्।
पश्यामि ते सर्वजनान्तरस्थं नमामि हंसं परमात्मरूपम्॥

हंसहंसात् परमहंसः सोऽहं हंसः॥

हंस् हंसायं विद्वहें परमहंसायं धीमहि।

(एवं त्रिः)

तत्रौ हंसः प्रचोदयात्॥
हंस हंसेति यो ब्रूयाष्टसो नामे सदाशिवः।

एवं न्यासविधिं कृत्वा ततः सम्पुटमारभेत्॥

॥दिक् सम्पुटन्यासः॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ॐ] लं। त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रः हवेहवे सुहवः
शूरमिन्द्रम्।

हुवे नु शूक्रं पुरुहूतमिन्द्रः स्वस्ति नो मृघवा धात्विन्द्रः॥

[ॐ] लं भूर्भुवः सुवः। इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतय
ऐरावतवाहनाय साङ्घाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पूर्वदिग्भागे ललाटस्थाने लं इन्द्राय नमः। इन्द्रः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [इन्द्रः संरक्षतु॥] ॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[नं] रं त्वन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽव
यासिसीष्टाः।

यजिष्ठो वहिंतमः शोशुचानो विश्वा द्वेषां सि प्रमुमुग्ध्यस्मत्॥
[नं] रं भूर्भुवः सुवः। अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये-
ज्जवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

आग्नेयदिग्भागे नेत्रयोः स्थाने रं अग्नये नमः। अग्निः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [अग्निः संरक्षतु॥] ॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[मों] हं सुं नः पन्थामभेयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम
एति राजा॥

यस्मिन्नेनमभ्यषिंश्चन्त देवाः। तदस्य चित्रं हविषां यजाम॥

[मों] हं भूर्भुवः सुवः। यमाय दण्डहस्ताय धर्माधिपतये
महिषवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

दक्षिणदिग्भागे कर्णयोः स्थाने हं यमाय नमः। यमः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [यमः संरक्षतु॥] ॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[भं] षं असुन्वन्तमयं जमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां
तस्करस्यान्वेषि।

अन्यमस्मदिच्छु सा तं इत्या नमो देवि निरकृते तुभ्यमस्तु॥

[भं] षं भूर्भुवः सुवः। निरकृतये खज्जहस्ताय रक्षोधिपतये
नरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

निरकृतिदिग्भागे मुखस्थाने षं निरकृतये नमः। निरकृतिः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [निरकृतिः संरक्षतु॥] ॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[गं] वं। तत्त्वायामि ब्रह्मण् वन्दमानुस्तदा शास्ते यजमानो
हुविर्भिः।

अहैङ्गमानो वरुणे ह बोध्युरुशः स् मा न् आयुः प्रमोषीः॥

[गं] वं भूर्भुवः सुवः। वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये
मकरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पश्चिमदिग्भागे बाह्वोः स्थाने वं वरुणाय नमः। वरुणः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [वरुणः संरक्षतु॥] ॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[वं] यं। आ नौ नियुद्धिः शतिर्नभिरध्वरम्। सहस्रिणभिरुप-
याहि यज्ञम्।

वायो अस्मिन् हुविषि मादयस्व। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा
नः॥

[वं] यं भूर्भुवः सुवः। वायवे साङ्कुशध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
मृगवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय

सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
वायव्यदिग्भागे नासिकास्थाने³ यं वायवे नमः। वायुः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [वायुः संरक्षतु॥] ॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[तेऽ] सं वयः सोम व्रते तवं। मनस्तनूषु विप्रतः।
प्रजावन्तो अशीमहि॥

[तेऽ] सं भूर्भुवः सुवः। सोमाय अमृतकलशहस्ताय
नक्षत्राधिपतये अश्ववाहनाय साङ्गाय सायुधाय
सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वर-
पार्षदाय नमः।

उत्तरदिग्भागे हृदयस्थाने सं सोमाय नमः। सोमः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [सोमः संरक्षतु॥] ॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[रुं] शं। (ऋक्) तमीशान् जगतस्तस्थुषस्पतिम्। धियं
जिन्वमवसे हूमहे वयम्।

पृष्ठा नो यथा वेदसामसद्वृद्धे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तयै॥

[रुं] शं भूर्भुवः सुवः। ईशानाय त्रिशूलहस्ताय भूताधिपतये
वृषभवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ईशानदिग्भागे नामिस्थाने शं ईशानाय नमः। ईशानः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [ईशानः संरक्षतु॥] ॥८॥

³नासिकयोः स्थाने

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[द्रां] खं। (ऋक्) अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये
भरहूतौ सजोषाः ।

यः शंसते स्तुवते धायि पञ्च इन्द्रज्येष्ठा अस्माँ अवन्तु
देवाः॥

[द्रां] खं भूर्भुवः सुवः। ब्रह्मणे पद्महस्ताय विद्याधिपतये
हंसवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ऊर्ध्वदिग्भागे मूर्धिस्थाने खं ब्रह्मणे नमः। ब्रह्मा सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [ब्रह्मा संरक्षतु॥] ॥९॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[यं] ह्रीं। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी।

यच्छान्नः शर्म सप्रथाः॥

[यं] ह्रीं भूर्भुवः सुवः। विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये
गरुडवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

अधोदिग्भागे पादयोः स्थाने ह्रीं विष्णवे नमः। विष्णुः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [विष्णुः संरक्षतु॥] ॥१०॥

॥घोडशाङ्करौद्रीकरणम्॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः
शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ आं। विभूरसि प्रवाहेणो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
शिखास्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ आं। वहिरसि हव्यवाहनो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
शिरस्थाने रुद्राय नमः॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ इं। श्वात्रोऽसि प्रचेता रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ इं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मूर्धिस्थाने
रुद्राय नमः॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ ईं। तुथोऽसि विश्वेदा रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ईं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
ललाटस्थाने रुद्राय नमः॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतंराय च॥

ॐ ऊं। उशिगसि कुवी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नेत्रयोः⁴
स्थाने रुद्राय नमः॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतंराय च॥

ॐ ऊं। अङ्गरिरसि बम्भारी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
कर्णयोः स्थाने रुद्राय नमः॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतंराय च॥

ॐ ऋं। अवस्युरसि दुवस्वान् रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
मुखस्थाने रुद्राय नमः॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतंराय च॥

ॐ ऋं। शुन्ध्युरसि मार्जलीयो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
कण्ठस्थाने रुद्राय नमः॥८॥

⁴भू

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लं। सुम्राडसि कृशानूरौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हि॒सीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। बाह्वोः
स्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लृं। पुरिषद्योऽसि पर्वमानोरौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हि॒सीः॥ लृं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
हृदयस्थाने रुद्राय नमः॥१०॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। प्रतक्षोऽसि नभस्वान् रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हि॒सीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
नाभिस्थाने रुद्राय नमः॥११॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। असम्मृष्टोऽसि हव्यसूदोरौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हि॒सीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
कटिस्थाने रुद्राय नमः॥१२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ॐ। कृतधामसि सुवर्ज्योती रौद्रेणानीकेन पाहि
माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ॐ [ॐ] भूर्भुवः
सुवरोम्। ऊरुस्थाने रुद्राय नमः॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ औं। ब्रह्मज्योतिरसि सुवर्धमा रौद्रेणानीकेन पाहि
माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ औं [ॐ] भूर्भुवः
सुवरोम्। जानुस्थाने रुद्राय नमः॥१४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अं। अजोऽस्येकपाद्रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जङ्घास्थाने
रुद्राय नमः॥१५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अः। अहिंरसि बुधियो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ अः [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
पादयोः स्थाने रुद्राय नमः॥१६॥

त्वगस्थिगतैः सर्वपापैः प्रमुच्यते। सर्वभूतेष्वपराजितो
भवति।

ततो भूत-प्रेत-पिशाच-ब्रह्मराक्षस-यक्ष-यमदूत-शाकिनी-
डाकिनी-सर्प-श्वापद-वृश्चिक-तस्कराद्युपद्रवाद्युपघाताः। सर्वे
ज्वलन्तं पश्यन्तु। मां रक्षन्तु। यजमानं रक्षन्तु। सर्वान्
महाजनान् रक्षन्तु॥

॥गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः॥

मनो ज्योतिर्ज्ञषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दंधातु।
या इष्टा उपसो निम्रुचंश्च ताः सन्दधामि हृविषां घृतेन॥
गुह्याय नमः॥१॥

अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रतिं धेनुमिवाऽऽयुतीमुषासम्।
यह्वा इव प्रवयामुज्जिहानाः प्रभानवः सिस्रते नाकुमच्छ्व॥
नाभ्यै नमः॥२॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्।
अपां रेतांसि जिन्वति॥ हृदयाय नमः॥३॥

मूर्धनं दिवो अरुतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम्।
कुविं सुम्राजुमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥
कण्ठाय नमः॥४॥

मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतैनाभि-
वस्ताम्।

उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः॥
मुखाय नमः॥५॥

जातवेदा यदि वा पावुकोऽसि। वैश्वानरो यदि वा
वैद्युतोऽसि।

शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम्। ऊर्जु पुष्टि ददंभ्यावृथ्स्व॥
शिरसे नमः॥६॥

॥ आत्मरक्षा ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकं - २/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - ??)

ब्रह्मात्मन्वदसृजत। तदकामयत। समात्मना पद्येयेति।
आत्मन्नात्मन्नित्यामन्नयत। तस्मै दशमः हृतः प्रत्यशृणोत्।
स दशहृतोऽभवत्। दशहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं दशहृतः
सन्तम्। दशहृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि
देवाः॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्नयत। तस्मै सप्तमः हृतः
प्रत्यशृणोत्। स सप्तहृतोऽभवत्। सप्तहृतो हृ वै नामैषः। तं
वा एतः सप्तहृतः सन्तम्। सप्तहृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण।
पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्नयत। तस्मै पृष्ठः हृतः प्रत्यशृणोत्।
स पङ्क्तोऽभवत्। पङ्क्तो हृ वै नामैषः। तं वा एतः पङ्क्तः सन्तम्।
पङ्क्तेत्याचक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै पञ्चमः हृतः
प्रत्यशृणोत्। स पञ्चहृतोऽभवत्। पञ्चहृतो हृ वै नामैषः।
तं वा एतं पञ्चहृतः सन्तम्। पञ्चहृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण।
पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै चतुर्थः हृतः
प्रत्यशृणोत्। स चतुरहृतोऽभवत्। चतुरहृतो हृ वै
नामैषः। तं वा एतं चतुरहृतः सन्तम्। चतुर्हृतेत्याचक्षते
पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

तमब्रवीत्। त्वं वै मे नेदिष्ठः हृतः प्रत्यश्रौषीः।
त्वयैनानाख्यातारः इति। तस्मान्तु हैनांश्चतुरहृतारः
इत्याचक्षते। तस्मा॑च्छुश्रूषः पुत्राणां हृद्यतमः। नेदिष्ठो
हृद्यतमः। नेदिष्ठो ब्रह्मणो भवति। य एवं वेद।
आत्मने नमः॥

॥शिवसङ्कल्पः॥

येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परिगृहीतममृतेन सर्वम्।
येन यज्ञस्नायते समहौता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१॥

येन कर्मणि प्रचरन्ति धीरा यतो वाचा मनसा चारु
यन्ति। यथसुम्मितमनुसंयन्ति प्राणिनस्तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥२॥

येन कर्माण्युपसो मनोषिणो यज्ञे कृष्णन्ति विदथेषु धीराः।

यदपूर्वं युक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३॥

यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्व यज्योतिरन्तरमृतं प्रजासु।

यस्मान्न ऋते किं च न कर्म क्रियते तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥४॥

सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्या न्नेनीयते ऽभीशुभिर्वाजिनं इव।
हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥५॥

यस्मिन्नचुः साम् यजूःषि यस्मिन् प्रतीष्ठिता
रथनाभाविवाराः। यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे
मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥६॥

यदत्र षुष्ठं त्रिशतं सुवीरं युजस्यं गुह्यं नवनावमाय्यम्।
दशं पञ्च त्रिंशतं यत्परं च तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥७॥

यज्ञाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदु सुपस्य तथैवैति। दूरङ्गमं
ज्योतिंषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥८॥

येनेदं विश्वं जगतो बभूव ये देवापि महतो जातवेदाः।
तदेवाग्निस्तमसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥९॥

येन द्यौः पृथिवी चान्तरिक्षं च ये पर्वताः प्रदिशो दिशश्च।

येनेदं जगद्यासं प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१०॥

ये मनो हृदयं ये च देवा ये दिव्या आपो ये सूर्यरश्मिः। ते
श्रोत्रे चक्षुषी सुश्वरन्तं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥११॥

अचिन्त्यं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं च यत्।
 सूक्ष्मा॑शूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१२॥

एकां च दश शतं च सुहस्रं चायुतं च
 नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च
 परार्धश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१३॥

ये पञ्च पञ्चादश शतः सुहस्रमयुतं न्यर्बुदं च। ते
 अग्निचित्येष्टकास्तः शरीरं तन्मे मनः
 शिवसङ्कल्पमस्तु॥१४॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात्। यस्य
 योनि॒ं परिपश्यन्ति धीरास्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१५॥

यस्येदं धीराः पुनन्ति कवयोऽब्रह्माणमेतं त्वा॑ वृणत् इन्दूम्।
 स्थावरं जड़मं घौराकाशं तन्मे मनः
 शिवसङ्कल्पमस्तु॥१६॥

परात्परतरं चैव युत्पराचैव यत्परम्।
 यत्परात्परतो ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१७॥

परात्परतरो ब्रह्मा॑ तुत्परात्परतो हरिः।
 तुत्परात्परतोऽधीशस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१८॥

या॑ वैदादिषु॑ गायत्री॑ सर्वव्यापी॑ महेश्वरी।
 ऋग्यजुः सामाथवैश्च तन्मे॑ मनः॑ शिवसङ्कल्पमस्तु॥१९॥

यो वै देवं मंहादेवं प्रणवं परमेश्वरम्।
यः सर्वे सर्ववेदैश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२०॥

प्रयतः प्रणवोङ्कारं प्रणवं पुरुषोत्तमम्।
ओङ्कारं प्रणवात्मानं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२१॥

योऽसौ सर्वेषु वेदेषु पठ्यते ह्यज्ञ इश्वरः।
अकायौ निर्गुणो ह्यात्मा तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२२॥

गोभिर्जुष्टं धनेन ह्यायुषा च बलेन च।
प्रजया पशुभिः पुष्कराक्षं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२३॥

कैलासशिखरे रम्ये शङ्करस्य शिवालये।
देवतास्तत्र मोदन्ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२४॥

विश्वतश्वक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्।
सं बाहुभ्यां नमाति सम्पत्तैर्दीर्घावापृथिवी जनयन्देव
एकस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२५॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योमुक्षीय माऽमृतात्तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥२६॥

चतुरो वेदानधीयीत् सर्वशास्त्रमयं विदुः।
इतिहासपुराणानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२७॥

मा नो मुहान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षेन्तमुत मा न

उक्षितम्। मा नो वर्धीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा
नस्तुनुवौ रुद्र रीरिषस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२८॥
मा नस्तोके तनये मा नु आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्मन्तो
नमसा विधेम ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२९॥

ऋतः सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।

ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो
नमस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३०॥

कदुद्रायु प्रचेतसे मीदुष्टमायु तव्यसे।

वो चेम् शन्तम् हृदे। सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्रायु नमो
अस्तु तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३१॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचो वेन आवः।
सबुधियां उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च
विवस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३२॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैकं इद्राजां जगतो बभूव।
य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय
हुविषां विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३३॥
य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय
हुविषां विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अपसु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा

भुवंनाऽऽविवेश् तस्मै रुद्राय नमो अस्तु तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥३५॥

गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीः

सर्वभूतानां

तामिहोपह्वये श्रियं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३६॥

य इदः शिवसङ्कल्पः सदा ध्यायन्ति ब्राह्मणाः।

ते परं मोक्षं गमिष्यन्ति तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥

हृदयाय नमः॥

॥पुरुषसूक्तम्॥

ॐ सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। स भूमिं
विश्वतो वृत्वा। अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदः सर्वम्।
यद्भूतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥
एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाःश्च पूरुषः।

पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्वं
उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः। ततो विश्वद्व्यक्तामत्।
साशनानशने अभि॥ तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि
पूरुषः। स जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्भूमिमथौ पुरः॥

यत्पुरुषेण हविषां। देवा यज्ञमतन्वत। वसन्तो
अस्यासीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शरद्विः॥ सुसास्याऽऽ-

सन्परिधयः। त्रिः सुस सुमिधः कृताः। देवा यद्यज्ञं तन्वानाः।
अबध्न्पुरुषं पशुम्॥ तं यज्ञं बुरुहिषि प्रोक्षन्। पुरुषं
जातमग्रतः।

तेन देवा अयंजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥ तस्माद्यज्ञाथ्सर्व-
हुतः। सम्भृतं पृषदाज्यम्। पशूः स्ताः शक्ते वायव्यान्।
आरण्यान्नाम्याश्च ये॥ तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहुतः। ऋचः सामानि
जज्ञिरे। छन्दाः सि जज्ञिरे तस्मात्।

यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा अजायन्त। ये के
चोभयादतः। गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माऽजाता
अंजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कृतिधा व्यकल्पयन्। मुखं
किमस्य कौ बहू। कावूरु पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य
मुखमासीत्। बहू राजन्यः कृतः।

ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चाः शूद्रो अंजायत॥ चन्द्रमा
मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च।
प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो
द्यौः समवर्तत। पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः
अंकल्पयन्॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्॥ आदित्यवर्णं तमसस्तु
पारे॥ सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि
कृत्वाऽभिवदन् यदास्तै॥ धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार।
शक्तः प्रविद्वान्नुदिशश्चतस्रः। तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति।

नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः।
तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते हु नाकं महिमानः सचन्ते।
यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥
शिरसे स्वाहा॥

॥उत्तरनारायणम्॥

अन्न्यः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि।
तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रै॥
वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था विद्यतेयऽनाय॥
प्रजापतिश्चरति गर्भं अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते।

तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति
वृथसः॥ यो देवेभ्य आतंपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो
देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः।
देवा अग्रे तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य देवा
असन् वशै॥ हीश्वं ते लक्ष्मीश्वं पत्व्यौ। अहोरात्रे पश्वै।
नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं
मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥

शिखायै वषट्॥

॥ अप्रतिरथम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डः - ४/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - ४)

आशुः शिशांनो वृषभो न युध्मो धनाधनः
 क्षोभंश्चरूपणीनाम्। सङ्कन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतं
 सेना अजयत् साकमिन्द्रः। सङ्कन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना
 युत्कारेण दुश्यवनेन धृष्णुना॑। तदिन्द्रेण जयत् तथसंहध्यं
 युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा॑। स इषुहस्तैः सनिषङ्गभिर्वर्शी
 सङ्गसंष्टा स युध इन्द्रो गणेन। सङ्गसृष्टजिथसोमपा
 बाहुशध्यौर्धवधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॑।

बृहस्पते परि दीया॒ रथेन रक्षोहाऽमित्रां॑ अपबाधमानः।
 प्रभञ्चन्धसेना॑ः प्रमृणो युधा जयन्त्रस्माकंमेधविता॒ रथानाम्।
 गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्ज्मं प्रमृणन्तमोजसा।
 इमं संजाता॒ अनुं वीरयध्वमिन्द्रं॑ सखायोऽनु॒ सं
 रभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्रान् वाजी
 सहमान उग्रः। अभिवीरो अभिसंत्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र
 रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि गोत्राणि सहसा॒ गाहमानोऽदायो
 वीरः शतमन्युरिन्द्रः।

दुश्यवनः पृतनाषाढयुध्योऽस्माकं॑ सेना॑ अवतु प्र युथ्सु।
 इन्द्र आसां नेता॒ बृहस्पतिर्दक्षिणा॒ यज्ञः पुर एतु॒ सोमः।
 देवसेनानांभिभञ्चतीनां जयन्तीनां मरुतौ॒ यन्त्वग्रे॑। इन्द्रस्य
 वृष्णो॒ वरुणस्य राज्ञ आदित्याना॑ मरुता॒॑ शर्ध उग्रम्।

मुहामनसां भुवनच्युवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्।
अस्माकमिन्दः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु।

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानुं देवा अवता हवेषु।
उद्धरेष्य मधवन्नायुधान्युत सत्त्वेनां मामकानां महासि।
उद्धृत्रहन् वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप
प्रेत जयता नरः स्थिरा वः सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म
यच्छत्वनाधृष्या यथाऽसंथा। अवसृष्टा परा पत् शरव्ये
ब्रह्मसशिता।

गच्छामित्रान् प्रविश् मैषां कं चुनोच्छिषः। मर्माणि
ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्।
उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनुं मदन्तु देवाः।
यत्र बाणाः सम्पत्तिं कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्तत्र
वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥ कवचाय हुम्॥

॥प्रतिपूरुषम् (सं०) ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ८/अनुवाकः - ६)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्णाः।
स्मस्तेभ्यः कमकरं पशूनां शर्मासि शर्म यजमानस्य
शर्म मे युच्छैकं एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते
रुद्र पुशुस्तं जुषस्वैष तौ रुद्र भागः सुह स्वस्नाऽम्बिकया

तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं
भेषजः सुभेषजं यथाऽसति। सुगं मेषाय मेष्या अवांम्ब
रुद्रमंदिम् ह्यवं देवं त्र्यम्बकम्। यथा नः श्रेयसः करद्यथा नो
वस्यसः करद्यथा नः पशुमतः करद्यथा नो व्यवसाययात्।
त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ एष ते रुद्रभागस्तं जुषस्व
तेनावसेनं परो मूजवतोऽतीह्यवंततधन्वा पिनांकहस्तः
कृत्तिवासाः॥

॥प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)॥

(तीक्ष्णरीयब्राह्मणे अष्टक - १/प्रश्न - ६/अनुवाक: - १०)

प्रतिपूरुषमेकंकपालान्निर्वपति। जाता एव प्रजा
रुद्रान्निरवदयते। एकमतिरिक्तम्। जनिष्यमाणा एव
प्रजा रुद्रान्निरवदयते। एकंकपाला भवन्ति। एकधैव रुद्रं
निरवदयते। नाभिघारयति। यद्भिघारयेत्। अन्तरवचारिणः
रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति। तद्वि रुद्रस्य भागधेयम्।
इमां दिशं यन्ति। एषा वै रुद्रस्य दिक्। स्वायामेव दिशि
रुद्रं निरवदयते। रुद्रो वा अपशुकाया आहुत्यै नातिष्ठत।
असौ ते पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्। यमेव द्वेष्टि। तमस्मै
पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्। आखुस्ते पशुरिति
ब्रूयात्। न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति। नारण्यान्। चतुष्पथे

जुहोति। एष वा अग्नीनां पञ्चौशो नाम। अग्निवत्येव
जुहोति। मध्यमेन पर्णने जुहोति। सुगच्छेषा। अथो खलु।
अन्तमेनैव होतव्यम्। अन्तत एव रुद्रं निरवंदयते। एष ते
रुद्र भागः सुह स्वस्नाऽम्बिकयेत्याह। शरद्वा अस्याम्बिका
स्वसाँ। तया वा एष हिनस्ति। यः हिनस्ति। तयैवैनः
सुह शमयति। भेषजं गव इत्याह। यावन्त एव ग्राम्याः
पशवः। तेभ्यो भेषजं करोति। अवाम्ब रुद्रमदिमहीत्याह।
आशिषमेवैतामाशास्ते। ऋम्बकं यजामह इत्याह।
मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतादिति वावैतदाह। उत्किरन्ति। भगस्य
लीफसन्ते। मूते कृत्वाऽऽसंजन्ति। यथा जन यतेऽवसं
करोति। तादृगेव तत्। एष ते रुद्र भाग इत्याह निरवत्यै।
अप्रतीक्षमायन्ति। अपः परिषिश्वति। रुद्रस्यान्तरहित्यै।
प्र वा एतेऽस्मालोकाच्यवन्ते। ये ऋम्बकैश्चरन्ति। आदित्यं
चरुं पुनरेत्य निर्वपति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव
प्रतिंतिष्ठन्ति।

नेत्रत्रयाय वौषट्॥

॥शतरुद्रीयम् (सं०)॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - १४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वः शर्धो मारुतं पृक्ष
ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्खस्त्वं पूषा विधुतः पासि नु

त्मना० आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रः होतारः सत्ययजः
रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयिन्नोरुचित्ताद्विरण्यरूपमवसे
कृषुध्वम्। अग्निरहोता नि षसादा यज्ञीयानुपस्थे मातुः
सुरभावुं लोके। युवा॑ कविः पुरुनिष्ठ ऋतावा॑ धर्ता
कृष्टीनामुत मध्ये इद्धः।

साध्वीमंकर्देवर्वीति नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामंविदाम
गुह्याम्। स आयुराऽगांधसुरभिर्वसानो भद्रामंकर्देवहृति नो
अद्य। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः
समञ्चन्। सद्यो जंजानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी
भानुना॑ भात्यन्तः। त्वे वसौनि पुर्वणीक होतर्देषा वस्तोरेरिरे
यज्ञियासः।

क्षामेव विश्वा॑ भुवनानि यस्मिन्थसः सौभंगानि दधिरे
पांवके। तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः सुक्षितयः पृथक्।
अग्ने कामाय येमिरे। अश्याम् तं कामंग्ने तवोत्यश्यामं
रुयिः रयिवः सुवीरम्। अश्याम् वाजंमभि वाजयन्तोऽश्यामं
द्युम्नमंजराऽजरन्ते। श्रेष्ठं यविष्ठ भारताऽग्ने द्युमन्तमा भर।

वसौ पुरुस्पृहः रयिम्। स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था
अजरेभिन्ननिदद्विर्यविष्ठः। यः पांवकः पुरुतमः पुरुणि
पृथन्यग्निरनुयाति भर्वन्। आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निरेण्यः।
पुनस्ते प्राण आयति परा यक्षमः सुवामि ते। अयुर्दा अग्ने
हविषों जुषाणो घृतप्रतीको घृतयौनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु

चारु गव्यं पितेवं पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरणे। अग्ने जनामि सुष्टुतिम्। दिवस्परिं प्रथमं जंजे अग्निरस्मद्वितीयं परिं जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धानं एनं जरते स्वाधीः। शुचिः पावक् वन्दोऽग्ने बृहद्विरोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः। दृशानो रुक्म उर्वा व्यंद्यौदुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतौ अभवद्वयोभिर्यदैनं द्यौरजनयथसुरेताः।

आ यदिषे नृपतिं तेज आनद्वुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीकै। अग्निः शर्धमनवद्यं युवानः स्वाधियं जनयथसूदयच्च। स तेर्जीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयामं ते सुष्टुतयश्च वस्वः। अग्ने सहन्तुमा भर द्युम्नस्य प्रासहां रयिम्।

विश्वा यश्वरूपणीरभ्यांसा वाजेषु सासहत्। तमग्ने पृतना सह रयि संहस्व आ भर। त्वं हि सत्यो अद्वृतो दाता वाजस्य गोमतः। उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसैः। स्तोमैर्विधेमग्रयैः। वृद्धा हि सूनो अस्यद्वासद्वा चक्रे अग्निर्जनुषाऽज्ञमाऽन्नम्। स त्वं न ऊर्जसन् ऊर्जधा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः।

अग्ने आयूषि पवसु आ सुवोर्जमिष च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्।

दधृत्पोषँ रुयिं मयिं। अग्ने पावक रोचिषा॑ मुन्द्रया॑ देव
जिह्व्या॑। आ देवान् वंक्षि॒ यक्षि॒ च। स नः॒ पावक दीदिवोऽग्ने॑
देवा॑ इहाऽऽवंह। उप॑ यज्ञ॑ हुविश्व॑ नः। अग्निः॑ शुचि॑
व्रततमः॑ शुचिर्विप्रः॑ शुचिः॑ कविः॑। शुची॑ रोचत्॑ आहुतः। उदग्ने॑
शुचंयस्तवं॑ शुक्रा॑ भ्राजन्त ईरते। तव॑ ज्योती॑ ष्युर्चय॑॥

॥शतरुद्रीयम् (ब्रा०)॥

(तिरीयब्राह्मणे काठके प्रश्नः - २/अनुवाकः - २)

त्वम्ग्ने रुद्रो असुरो महो दिवः। त्व॑ शर्धो॑ मारुतं॑
पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि॑ शङ्क्यः। त्वं पृष्ठा॑ विघ्नतः॑
पासि॑ नु त्मना॑। देवा॑ देवेषु॑ श्रयध्वम्। प्रथमा॑ द्वितीयेषु॑
श्रयध्वम्। द्वितीयास्तृतीयेषु॑ श्रयध्वम्। तृतीयाश्वतुर्थेषु॑
श्रयध्वम्। चतुर्थः॑ पञ्चमेषु॑ श्रयध्वम्। पञ्चमाः॑ षष्ठेषु॑
श्रयध्वम्॥। षष्ठाः॑ संसमेषु॑ श्रयध्वम्। संसमा॑ अष्टमेषु॑
श्रयध्वम्। अष्टमा॑ नवमेषु॑ श्रयध्वम्। नवमा॑ दशमेषु॑
श्रयध्वम्। दशमा॑ एकादशेषु॑ श्रयध्वम्। एकादशा॑ द्वादशेषु॑
श्रयध्वम्। द्वादशास्त्रयोदशेषु॑ श्रयध्वम्। त्रयोदशाश्वतुर्दशेषु॑
श्रयध्वम्। चतुर्दशाः॑ पञ्चदशेषु॑ श्रयध्वम्। पञ्चदशाः॑
पौडशेषु॑ श्रयध्वम्॥। षोडशाः॑ संसदशेषु॑ श्रयध्वम्।
संसदशा॑ अष्टादशेषु॑ श्रयध्वम्। अष्टादशा॑ एकान्नविंशेषु॑
श्रयध्वम्। एकान्नविंशा॑ विंशेषु॑ श्रयध्वम्। विंशा॑
एकविंशेषु॑ श्रयध्वम्। एकविंशा॑ द्वाविंशेषु॑ श्रयध्वम्।

द्वा॒वि॑ शा॒स्त्र्यो॒वि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्। त्र॒यो॒वि॑ शा॒श्व॑तुर्वि॑ शैषु॒
श्रयध्वम्। च॒तुर्वि॑ शा॒ः पंश्चवि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्। पंश्चवि॑ शा॒ः
षंड्वि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्॥ पुंड्वि॑ शा॒ः संसवि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्।
संसवि॑ शा॒ अंष्टावि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्। अंष्टावि॑ शा॒
एकान्नत्रि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्। एकान्नत्रि॑ शा॒स्त्रि॑ शैषु॒
श्रयध्वम्। त्रि॑ शा॒ एकत्रि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्। एकत्रि॑ शा॒
द्वा॒त्रि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्। द्वा॒त्रि॑ शा॒स्त्र्यस्त्रि॑ शैषु॒ श्रयध्वम्।
देवा॒स्त्रिरेकादशा॒स्त्र्यस्त्र्यस्त्रि॑ शा॒ः। उत्तरे भवता। उत्तरवर्त्मना॑
उत्तरसत्वानः। यत्काम इदं जुहोमि। तन्मे समृद्धयताम्।
वृयङ् स्याम् पतंयो रथीणाम्। भूर्भुवः स्वः स्वाहा॑॥
ॐ भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥ अस्त्राय फट्॥

॥पश्चाङ्गम्॥

हु॑ सः शु॑चि॒षद्वसु॑रन्तरिक्ष॑सद्घोता॑ वेदि॒षदति॑थिर्दुरोण॑सत्।
नृष्ट्व॑रसद॑त्सद्व॑मृसद॑जा गो॑जा क्र॑त॑जा अंद्रि॑जा क्र॑तं
बृहत्॥

प्रतद्विष्णु॑ः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुंचरो गिरिष्ठाः।
यस्योरुषु॑ त्रिषु॑ विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि॑ विश्वा॑॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव॑ बन्धनान्मृत्योर्मृक्षीय॑ माऽमृतात्॥

तथसवि॑तुर्वृणीमहे। वृयं देवस्य॑ भोजनम्।
श्रेष्ठं॑ सर्वधातमम्। तुरं भगस्य॑ धीमहि॥

विष्णुर्योनि॑ कल्पयतु। त्वष्टा॒ रूपाणि॑ पि॒शतु।
आसि॒श्चतु॒ प्रजाप॑तिः। धृता॒ गर्भ॑ दधातु॒ ते॥

॥अष्टाङ्ग-नमस्काराः ॥

हि॒रण्यगृभः समंवर्तुताग्रे॑ भूतस्य॑ जातः॑ पति॒रेकं॑ आसीत्।
सदाधार पृथि॒वीं द्यामुतेमां॑ कस्मै॑ देवाय॑ हुविषा॑ विधेम॥
[उरसा] उमामहेश्वराभ्यां॑ नमः॥१॥

यः प्राणतो॑ निमिषतो॑ महित्वैकं॑ इद्राजा॑ जगतो॑ बूभूव॑।
य ईशे॑ अस्य॑ द्विपदश्चतुष्पदः॑ कस्मै॑ देवाय॑ हुविषा॑ विधेम॥
[शिरसा] उमामहेश्वराभ्यां॑ नमः॥२॥

ब्रह्मजज्ञानं॑ प्रथमं॑ पुरस्ताद्विसीमतः॑ सुरुचौ॑ वेन आवः।
सबुधियो॑ उपमा॑ अस्य॑ विष्टाः॑ सुतश्च॑ योनिमसंतश्च॑ विवः॥१॥
[दृष्ट्या] उमामहेश्वराभ्यां॑ नमः॥३॥

मुही॑ द्यौः॑ पृथि॒वी॑ चं॑ न इमं॑ यज्ञं॑ मिमिक्षताम्। पि॒पृतान्नो॑
भरीमभिः॥

[मनसा] उमामहेश्वराभ्यां॑ नमः॥४॥

उपश्वासय॑ पृथि॒वीमुत द्यां॑ पुरुत्रा॑ ते॑ मनुतां॑ विष्ठितं॑ जगत्।
स दुन्दुभे॑ सुजूरिन्द्रेण॑ देवैर्दूराद्वर्वायो॑ अपसेध॑ शत्रून्॥
[वचसा] उमामहेश्वराभ्यां॑ नमः॥५॥

अग्ने॑ नयं॑ सुपथा॑ राये॑ अस्मान्॑ विश्वानि॑ देव वयुनानि॑

विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमं उक्तिं विधेम॥
 [पञ्चाम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥६॥

या तै अग्ने रुद्रिया तनूस्तयां नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा॥
 [कराभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥७॥

इमं यमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः।
 आत्मा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषां मादयस्व॥
 [कर्णाभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥८॥

॥लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत्॥
 शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पश्चवक्रकम्।
 गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम्॥
 नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।
 व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम्॥
 कमण्डल्लक्षसूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।
 ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्घोतधारिणम्॥
 वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्धधारिणम्।
 अमृते नाप्तुतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम्॥
 दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।
 नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम्॥
 सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।

एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत्॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः।
आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी
शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे
देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

॥लघुन्यासे देवता-स्थापनम्॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु।
बाहोरिन्द्रस्तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु।
कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्-
वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्चिनौ
तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु।
शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु।
पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः
शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः
सर्वतोऽग्निर्ज्वर्णलामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वङ्गेषु सर्वा
देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान्
सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अग्निर्मै वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयै। अऽहम् मृतैः।
अऽमृतं ब्रह्मणि। (जिह्वा)

वायुर्मै प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयै। अऽहम् मृतैः।
अऽमृतं ब्रह्मणि। (नासिका)

सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरुहृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (नेत्रे)

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)

दिशो मे श्रोत्रे श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)

आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (गुह्यम्)

पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये।
हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बले श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः।
अमृतं ब्रह्मणि। (बाहू)

पर्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (शिरः)

ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरुहृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

आत्मा मे आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकृतमागात्।

वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥
(सर्वाण्यज्ञानि संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा मानसैराराधयेत्॥)

॥आत्मपूजा ॥

आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः।
आराधयामि भक्त्या त्वाऽनुग्रहाण महेश्वर॥
॥कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम्॥

ध्यायेन्निरामयं वस्तुं सर्गस्थितिलयादिकम्।
निर्गुणं निष्कलं नित्यं मनोवाचामगोचरम्॥१॥

गङ्गाधरं शशिधरं जटामकुटशोभितम्।
श्वेतभूतित्रिपुण्ड्रेण विराजितललाटकम्॥२॥

लोचनत्रयसम्पन्नं स्वर्णकुण्डलशोभितम्।
स्मेराननं चतुर्बाहुं मुक्ताहारोपशोभितम्॥३॥

अक्षमालां सुधाकुम्भं चिन्मयीं मुद्रिकामपि।
पुस्तकं च भुजैर्दिव्यैर्दधानं पार्वतीपतिम्॥४॥

श्वेताम्बरधरं श्वेतं रत्नसिंहासनस्थितम्।
सर्वाभीष्टप्रदातारं वटमूलनिवासिनम्॥५॥

वामाङ्गसंस्थितां गौरीं बालार्कायुतसन्निभाम्।
जपाकुसुमसाहस्रसमानश्रियमीश्वरीम् ।
सुवर्णरत्नखचित्तमकुटेन विराजिताम्॥६॥

ललाटपट्टु संराजत्संलग्नतिलकाश्चिताम् ।
 राजीवायतनेत्रान्तां नीलोत्पलदलेक्षणाम्॥७॥
 सन्तप्तहेमखचित-ताटङ्गाभरणान्विताम्।
 ताम्बूलचर्वणरतरक्तजिह्वाविराजिताम्॥८॥
 पताकाभरणोपेतां मुक्ताहारोपशोभिताम्।
 स्वर्णकङ्गणसंयुक्तैश्चतुर्भिर्बाहुभिर्युताम्॥९॥
 सुवर्णरत्नखचित-काश्चीदामविराजिताम् ।
 कदलीललितस्तम्भ-सन्त्रिभोरुयुगान्विताम्॥१०॥
 श्रिया विराजितपदां भक्तत्राणपरायणाम्।
 अन्योन्याल्लिष्टहृष्टाहू गौरीशङ्करसंज्ञकम्॥११॥
 सनातनं परं ब्रह्म परमात्मानमव्ययम्।
 आवाहयामि जगतामीश्वरं परमेश्वरम्॥१२॥
 मङ्गलायतनं देवं युवानमति सुन्दरम्।
 ध्यायेत्कल्पतरोमूले सुखासीनं सहोमया॥१३॥
 आगच्छाऽगच्छ भगवन् देवेश परमेश्वर।
 सच्चिदानन्द भूतेश पार्वतीश नमोऽस्तु ते॥१४॥

॥घोडशोपचार पूजा॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु
 धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सद्योजातं
 प्रपद्यामि।

या त् इषुः शि॒वत्मा शि॒वं बु॒भूवं ते॒ धनुः। शि॒वा शर॒व्या॑ या॑
तव् तया॑ नो रुद्र मृडय॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑ सु॒द्योजाता॒य
वै नमो॑ नमः। आसनं समर्पयामि॥२॥

या तै॑ रुद्र शि॒वा तु॒नूरघोरा॒पापकाशिनी। तया॑ नस्तु॒नुवा॑
शन्तमया॑ गिरिशन्तु॒भिचांकशीहि॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑ भवे॑
भवै॑ नाति॑ भवे॑ भवस्व॑ माम्। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥३॥

यामिषु॑ गिरिशन्तु॒ हस्ते॑ बिभ॒र्घस्तवे। शि॒वां गिरित्र॑ तां॑
कुरु॑ मा॑ हि॑सीः पुरुष॑ जगत्॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑
भवोद्भवाय॑ नमः॥ अर्घ्यं समर्पयामि॥४॥

शि॒वेन॑ वचंसा॑ त्वा॑ गिरिशाच्छावदामसि। यथा॑ नः॑
सर्वमिङ्गंदयक्षमः॑ सु॒मना॑ असंत्॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑
वामदेवाय॑ नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिवक्ता॑ प्रथमो॑ दैव्यो॑ भिषक्। अहीङ्कृ॒
सर्वाञ्जु॒म्भय॑-न्थसर्व॑श्च यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑
ज्येष्ठाय॑ नमः। मधुपर्कं समर्पयामि॥६॥

असौ॑ यस्ताम्नो॑ अरुण उत॑ बुनुः सु॒मङ्गलः। ये चेमा॑ रुद्रा॑
अभितो॑ दिक्षु॑ श्रिताः॑ संहस्रशो॒वैषा॑ हेडं ईमहे॥ ॐ ह्रीं
नु॒मः शि॒वाया॑ श्रेष्ठाय॑ नमः। स्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम्॑
आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

असौ॑ यो॒व॒सर्पति॑ नीलंग्रीवो॑ विलौहितः। उतैन॑ गोपा॑
अदशन्नदृशनुदहार्यः। उतैन॑ विश्वा॑ भूतानि॑ स दृष्टो॑ मृडयाति॑

नः॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। रुद्रायु नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥ अथो ये अंस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। कालोयु नमः। यज्ञोपवीताभरणानि समर्पयामि॥९॥

प्र मुश्च धन्वंस्त्वमुभयोरार्द्धियोर्जर्यम्। याश्च ते हस्तु इष्ठवः परा ता भेगवो वप॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। कलविकरणायु नमः। दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्षु शतेषुधे। निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नैः सुमनां भव॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। बलविकरणायु नमः। पुष्टैः पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः। ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः। ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः। ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥ ॐ भवस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ ईशानस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्वै नमः। ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ भीमस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ महतो देवस्य पत्वै नमः॥

विज्युं धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाः उत। अनेशन्न-

स्येषं व आभुरस्य निषङ्गथिः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय
नमः। धूपमाद्रापयामि॥१२॥

या तै हेतिर्मादुष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान्
विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभ्वुज॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥ नमस्ते
अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै। उभाभ्यामुत ते नमो
बाहुभ्यां तव धन्वन्ते॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सर्वभूतदमनाय
नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि।
निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वन्तो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य
इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्त्रि धैहि तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिकाञ्चिकालाय कालाञ्चिरुद्राय नीलकण्ठाय
मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः॥
कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥रक्षा ॥

बृहथ्साम क्षत्रभृद्घ वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्।

इन्द्रस्तोमैन पश्चदशेन् मध्यमिदं वातेन् सगरेण रक्ष॥
रक्षां धारयामि॥

॥श्रीरुद्रनाम त्रिशती॥

नमो हिरण्यबाहवे नमः। सेनान्ये नमः।
दिशां च पतये नमः। नमो वृक्षेभ्यो नमः।
हरिकेशेभ्यो नमः। पशुनां पतये नमः।
नमः स्पिञ्जराय नमः। त्विषीमते नमः।
पथीनां पतये नमः। नमो बभुशाय नमः।
विव्याधिने नमः। अन्नानां पतये नमः।
नमो हरिकेशाय नमः। उपवीतिने नमः।
पुष्टानां पतये नमः। नमो भवस्य हेत्यै नमः।
जगतां पतये नमः। नमो रुद्राय नमः।
आतताविने नमः। क्षेत्राणां पतये नमः।
नमः सूताय नमः। अहन्त्याय नमः।
वनानां पतये नमः। नमो रोहिताय नमः।
स्थपतये नमः। वृक्षाणां पतये नमः।
नमो मन्त्रिणे नमः। वाणिजाय नमः।
कक्षाणां पतये नमः। नमो भुवन्तये नमः।
वारिवस्कृताय नमः। ओषधीनां पतये नमः।
नम उच्चैर्घोषाय नमः। आकृन्दयते नमः।

पृत्तीनां पतये नमः। नमः कृथस्त्रवीताय नमः।
धावते नमः। सत्त्वनां पतये नमः॥

नमः सहमानाय नमः। निव्याधिने नमः।
आव्याधिर्नीनां पतये नमः। नमः ककुभाय नमः।
निषङ्गिणे नमः। स्तेनानां पतये नमः।
नमो निषङ्गिणे नमः। इषुधिमते नमः।
तस्कराणां पतये नमः। नमो वश्वते नमः।
परिवश्वते नमः। स्तायूनां पतये नमः।
नमो निचेरवे नमः। परिचराय नमः।
अरण्यानां पतये नमः। नमः सृकाविभ्यो नमः।
जिघाऽसन्ध्यो नमः। मुष्टातां पतये नमः।
नमोऽसिमन्ध्यो नमः। नक्तं चरन्ध्यो नमः।
प्रकृत्तानां पतये नमः। नम उष्णीषिने नमः।
गिरिचराय नमः। कुलुश्वानां पतये नमः।
नम इषुमन्ध्यो नमः। धन्वाविभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम आतन्वानेभ्यो नमः। प्रतिदधानेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम आयच्छन्ध्यो नमः। विसृजन्ध्यश्च नमः। वो नमः।
नमोऽस्यन्ध्यो नमः। विद्यन्ध्यश्च नमः। वो नमः।
नम आसीनेभ्यो नमः। शयानेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमः स्वपन्ध्यो नमः। जाग्रन्ध्यश्च नमः। वो नमः।
नमस्तिष्ठन्ध्यो नमः। धावन्ध्यश्च नमः। वो नमः।

नमः सुभाभ्यो नमः। सुभापतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो अश्वेभ्यो नमः। अश्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नम आव्याधिनीभ्यो नमः। विविध्यन्तीभ्यश्च नमः।
वो नमः।

नम उगणाभ्यो नमः। तृःहृतीभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो गृथ्सेभ्यो नमः। गृथसपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो ब्रातेभ्यो नमः। ब्रातपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो गणेभ्यो नमः। गणपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो विरूपेभ्यो नमः। विश्वरूपेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो मुहूर्भ्यो नमः। क्षुलुकेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो रथिभ्यो नमः। अरथेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो रथेभ्यो नमः। रथपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम सेनाभ्यो नमः। सेनानिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम क्षत्रियो नमः। सङ्ग्रहीतभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमस्तक्षंभ्यो नमः। रथकारेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम कुलालेभ्यो नमः। कुमरिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम पुञ्जिष्ठेभ्यो नमः। निषादेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम इषुकृष्यो नमः। धन्वकृष्यश्च नमः। वो नमः।
नमो मृगयुभ्यो नमः। श्वनिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम श्वभ्यो नमः। श्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नमो भवाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमः शर्वाय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नमो नीलंग्रीवाय च नमः। शितिकण्ठाय च नमः।
 नमः कपर्दिनै च नमः। व्युसकेशाय च नमः।
 नमः सहस्राक्षाय च नमः। शतधन्वने च नमः।
 नमो गिरिशाय च नमः। शिपिविष्टाय च नमः।
 नमो मीढुष्टमाय च नमः। इषुमते च नमः।
 नमो हृस्वाय च नमः। वामनाय च नमः।
 नमो बृहते च नमः। वर्षीयसे च नमः।
 नमो वृद्धाय च नमः। संवृद्धने च नमः।
 नमो अग्नियाय च नमः। प्रथमाय च नमः।
 नमो आशवे च नमः। अजिराय च नमः।
 नमः शीघ्रियाय च नमः। शीभ्याय च नमः।
 नमो ऊर्म्याय च नमः। अवस्वन्याय च नमः।
 नमः स्रोतस्याय च नमः। द्वीप्याय च नमः॥

नमो ज्येष्ठाय च नमः। कनिष्ठाय च नमः।
 नमः पूर्वजाय च नमः। अपरजाय च नमः।
 नमो मध्यमाय च नमः। अपगल्भाय च नमः।
 नमो जघन्याय च नमः। बुधियाय च नमः।
 नमः सोभ्याय च नमः। प्रतिसुर्याय च नमः।

नमो याम्याय च नमः। क्षेम्याय च नमः।
 नम उर्वर्याय च नमः। खल्याय च नमः।
 नमः क्षोक्याय च नमः। अवसान्याय च नमः।
 नमो वन्याय च नमः। कक्ष्याय च नमः।
 नमः श्रवाय च नमः। प्रतिश्रवाय च नमः।
 नम आशुषेणाय च नमः। आशुरथाय च नमः।
 नमः शूराय च नमः। अवभिन्दते च नमः।
 नमो वर्मिणे च नमः। वरूथिने च नमः।
 नमो बिल्मिने च नमः। कवचिने च नमः।
 नमः श्रुताय च नमः। श्रुतसेनाय च नमः॥

नमो दुन्दुभ्याय च नमः। आहुनन्याय च नमः।
 नमो धृष्णावे च नमः। प्रमृशाय च नमः।
 नमो दूताय च नमः। प्रहिताय च नमः।
 नमो निषङ्गिणे च नमः। इषुधिमते च नमः।
 नमस्तीक्ष्णेषवे च नमः। आयुधिने च नमः।
 नमः स्वायुधाय च नमः। सुधन्वने च नमः।
 नमः सुत्याय च नमः। पथ्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। नीप्याय च नमः।
 नमः सूद्याय च नमः। सरस्याय च नमः।
 नमो नाद्याय च नमः। वैशन्ताय च नमः।

नमः कूप्याय च नमः। अवृट्याय च नमः।
 नमो वर्ष्याय च नमः। अवर्ष्याय च नमः।
 नमो मेघ्याय च नमः। विद्युत्याय च नमः।
 नम ईश्वियाय च नमः। आतप्याय च नमः।
 नमो वात्याय च नमः। रेष्मियाय च नमः।
 नमो वास्तुव्याय च नमः। वास्तुपाय च नमः॥

नमः सोमाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमस्ताम्राय च नमः। अरुणाय च नमः।
 नमः शङ्खाय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नम उग्राय च नमः। भीमाय च नमः।
 नमो अग्रेवधाय च नमः। दूरेवधाय च नमः।
 नमो हत्रे च नमः। हर्नीयसे च नमः।
 नमो वृक्षेभ्यो नमः। हरिकेशेभ्यो नमः।
 नमस्ताराय नमः। नमः शम्भवे च नमः।
 मयोभवे च नमः। नमः शङ्खराय च नमः।
 मयस्कराय च नमः। नमः शिवाय च नमः।
 शिवतराय च नमः। नमस्तीर्थ्याय च नमः।
 कूल्याय च नमः। नमः पार्याय च नमः।
 अवार्याय च नमः। नमः प्रतरणाय च नमः।
 उत्तरणाय च नमः। नम आतार्याय च नमः।

आ॒ला॒द्या॑य च॒ नमः। नमः शष्प्या॑य च॒ नमः।
 फे॒न्या॑य च॒ नमः। नमः सि॒क॒त्या॑य च॒ नमः।
 प्र॒वा॒ह्या॑य च॒ नमः॥

नम॑ इरि॒ण्या॑य च॒ नमः। प्रप॒थ्या॑य च॒ नमः।
 नमः कि॒ँशि॒ला॑य च॒ नमः। क्षय॑णा॑य च॒ नमः।
 नमः क॒पर्दि॑ने च॒ नमः। पुल॒स्तये च॒ नमः।
 नमो॒ गो॒ष्ठ्या॑य च॒ नमः। गृह्या॑य च॒ नमः।
 नम॒स्तल्प्या॑य च॒ नमः। गेह्या॑य च॒ नमः।
 नमः का॒ट्या॑य च॒ नमः। गह्वे॒ष्टाये॑ च॒ नमः।
 नमो॒ हृद॒य्या॑य च॒ नमः। नि॒वेष्प्या॑य च॒ नमः।
 नमः पा॒ङ्स॒व्या॑य च॒ नमः। रुज॒स्या॑य च॒ नमः।
 नमः शुष्क्या॑य च॒ नमः। हुरि॒त्या॑य च॒ नमः।
 नमो॒ लो॒प्या॑य च॒ नमः। उल॒प्या॑य च॒ नमः।
 नम॑ ऊर्व्या॑य च॒ नमः। सूर्म्या॑य च॒ नमः।
 नमः पर्णा॑य च॒ नमः। पर्णश॒द्या॑य च॒ नमः।
 नमोऽपगुरमा॑णाय च॒ नमः। अभि॒ग्रहते च॒ नमः।
 नम॑ आख्खिद॒ते च॒ नमः। प्रख्खिद॒ते च॒ नमः। नमो॒ वे॑
 नमः।
 कि॒रि॒केभ्यो॒ नमः। दे॒वाना॒ँ हृद॑येभ्यो॒ नमः।
 नमो॒ विक्षीण॑केभ्यो॒ नमः। नमो॒ विचिन्व॑त्केभ्यो॒ नमः।

नमं आनिरहुतेभ्यो नमः। नमं आमीवृत्केभ्यो नमः।

॥प्रदक्षिणम्॥

द्रापे अन्यसस्पते दरिद्रनीललोहिता। एषां पुरुषाणामेषां
 पश्चूनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽममत्॥ या तै रुद्र
 शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया
 नो मृड जीवसे॥ इमाऽ रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय
 प्रभरामहे मतिम्॥ यथा नः शमसंद्विपदे चतुष्पदे विश्व
 पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम्॥ मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि
 क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता
 तदश्याम् तव रुद्र प्रणीतौ॥ मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं
 मा न उक्तन्तमुत मा न उक्तिम्। मा नो वधीः पितरं मोत
 मातरं प्रिया मा नस्तनुवौ रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा
 न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र
 भामितोऽवधीरहविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥ आराते गोम्ब
 उत पूरुषग्ने क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे तै अस्तु। रक्षां च नो अधिं
 च देव ब्रूह्यधां च नः शर्म यच्छ द्विबरहाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं
 युवानं मृगं न भीममुपहत्तुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यन्ते अस्मिन्निवंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु
 परि त्वेषस्य दुर्मतिरध्यायोः। अव स्थिरा मघवन्द्यस्तनुष्व

मीढुंस्तोकाय् तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम् शिवतम शिवो नः
 सुमना॑ भवा परमे वृक्ष आयुधं निधाय् कृति॑ वसान् आ
 चर् पिनांकं बिन्नदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहित् नमस्ते
 अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः॥
 सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
 पराचीना॑ मुखा॑ कृधि॥ प्रदक्षिणं कृत्वा॥

॥नमस्कारः॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि॑ भूम्याम्। तेषां॑
 सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
 नमः॥१॥

अस्मिन् महत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि॑। तेषां॑
 सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
 नमः॥२॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः।
 तेषां॑ सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
 नमः॥३॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं॑ रुद्रा उपश्रिताः। तेषां॑
 सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
 नमः॥४॥

ये वृक्षेषु सुस्पिञ्जरा नीलंग्रीवा विलोहिताः। तेषां॑

सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥५॥

ये भूतानामधिंपतयो विशिखासः कपर्दिनः। तेषाँ
सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥६॥

ये अन्नैषु विविध्यन्ति पात्रैषु पिबतो जनान्। तेषाँ
सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥७॥

ये पथां पंथिरक्षय ऐलबृदा युव्युधः। तेषाँ सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥८॥

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः। तेषाँ
सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥९॥

य एतावन्तश्च भूयाँसश्च दिशौ रुद्रा वितस्थिरे।
तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥१०॥

नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिष्वस्तेभ्यो दश
प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो
नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे
दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥११॥

नमो रुद्रेभ्यो यैऽन्तरिक्षे येषां वात इष्वस्तेभ्यो दश
प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते

नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१२॥

नमो रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां["] वरुषमिष्ठवस्तेभ्यो दश
प्राचीर्दशा दक्षिणा दशा प्रतीचीर्दशोदौचीर्दशोर्धास्तेभ्यो
नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे
दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१३॥

नमस्कारान् कृत्वा॥

॥चमकानुवाकैः प्रार्थना॥

अग्नाविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वर्जेभिर-
गंतम्॥ वाजश्च मे प्रसुवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसिंतिश्च मे
धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरंश्च मे क्षोकंश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च
मे ज्योतिश्च मे सुवंश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च
मेऽसुंश्च मे चित्तं च म आर्धीतं च मे वाक्तं मे मनश्च मे
चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षंश्च मे बलं च मु ओजंश्च मे सहंश्च
मु आयुश्च मे जुरा च म आत्मा च मे तुनूश्च मे शर्मं च
मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूपंषि च मे
शरीराणि च मे॥१॥

ज्येष्ठं च मु आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामंश्च मेऽमंश्च
मेऽमंश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा
च मे वृष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सुत्यं

चं मे श्रुद्धा चं मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिंश्च
मे क्रीडा चं मे मोदश्च मे जातं चं मे जनिष्यमाणं च मे
सूक्तं चं मे सुकृतं चं मे वित्तं चं मे वेद्यं च मे भूतं चं मे
भविष्यच्चं मे सुगं चं मे सुपथं च म ऋद्धं चं मे ऋद्धिंश्च मे
कूसं चं मे कूपिंश्च मे मृतिश्चं मे सुमृतिश्चं मे॥२॥

शं चं मे मर्यश्च मे प्रियं चं मे ऽनुकामश्चं मे कामश्च मे
सौमनसश्चं मे भद्रं चं मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे
भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता चं मे धर्ता चं मे क्षेमश्च मे
धृतिश्च मे विश्वं चं मे महश्च मे सुविच्चं मे ज्ञात्रं चं मे सूश्च मे
प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्चं म ऋतं चं मे ऽमृतं च मे ऽयक्षं
चं मे ऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं चं मे ऽनमित्रं चं
मे ऽभयं च मे सुगं चं मे शयनं च मे सूषा चं मे सुदिनं च
मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृता चं मे पर्यश्च मे रसश्च मे घृतं चं मे
मधुं चं मे सर्गिंश्च मे सर्पीतिश्च मे कृषिश्चं मे वृष्टिश्च मे
जैत्रं चं मे औद्धिद्यं च मे रयिश्चं मे रायश्च मे पुष्टं चं मे
पुष्टिश्च मे विभु चं मे प्रभु चं मे बहु चं मे भूयश्च मे पूर्णं
चं मे पूर्णतरं चं मे ऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मे ऽन्नं चं मे ऽक्षुच्च
मे त्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्राश्च मे
खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मुसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मे ऽणवश्च
मे श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

अश्मा॑ च मे॒ मृत्तिंका॑ च मे॒ गि॒रयंश्च मे॒ पर्वताश्च मे॒
सिकंताश्च मे॒ वन॒स्पतयश्च मे॒ हिरंण्यं च मे॒ऽयंश्च मे॒ सीस॑
च मे॒ त्रपुंश्च मे॒ श्यामं च॑ मे॒ लोहं च॑ मे॒ऽग्निश्च मे॒ आपंश्च
मे॒ वीरुधंश्च मे॒ ओषधयश्च मे॒ कृष्टपच्यं च॑ मे॒ऽकृष्टपच्यं च॑
मे॒ ग्राम्याश्च मे॒ पशवं आरण्याश्च यज्ञेन॑ कल्पन्तां वित्तं च॑
मे॒ वित्तिश्च मे॒ भूतं च॑ मे॒ भूतिश्च मे॒ वसुं च मे॒ वसुतिश्च मे॒
कर्म॑ च मे॒ शक्तिश्च मे॒र्थश्च मे॒ एमंश्च मे॒ इतिश्च मे॒ गतिश्च
मे॒॥५॥

अग्निश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ सोमंश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ सविता॑ च॑
मे॒ इन्द्रश्च मे॒ सरस्वती॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ पृष्ठा॑ च॑ मे॒ इन्द्रश्च
मे॒ बृहस्पतिश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ मित्रश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ वरुणश्च
मे॒ इन्द्रश्च मे॒ त्वष्टा॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ धाता॑ च॑ मे॒ इन्द्रश्च मे॒
विष्णुश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ऽश्विनौ॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ मरुतश्च मे॒
इन्द्रश्च मे॒ विश्वे॑ च मे॒ देवा॑ इन्द्रश्च मे॒ पृथिवी॑ च॑ मे॒ इन्द्रश्च
मे॒ऽन्तरिक्षं च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ द्यौश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ दिशश्च मे॒
इन्द्रश्च मे॒ मूर्धा॑ च॑ मे॒ इन्द्रश्च मे॒ प्रजापतिश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒॥६॥

अ॒शुश्च मे॒ रश्मिश्च मे॒ऽदौ॒भ्यश्च मे॒ऽधिपतिश्च मे॒
उपा॒शुश्च मे॒ऽन्तर्यामश्च मे॒ ऐन्द्रवायवश्च मे॒ मैत्रावरुणश्च
मे॒ आश्विनश्च मे॒ प्रतिप्रस्थानश्च मे॒ शुक्रश्च मे॒ मन्थी॑ च॑
मे॒ आग्रयणश्च मे॒ वैश्वदेवश्च मे॒ ध्रुवश्च मे॒ वैश्वानरश्च मे॒
ऋतुग्रहश्च मे॒तिग्राह्याश्च मे॒ ऐन्द्राग्रश्च मे॒ वैश्वदेवश्च मे॒

मरुत्वृतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे
सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पालीवृतश्च मे हारियोजनश्च
मे॥७॥

इधंश्च मे बर्हिंश्च मे वेदिंश्च मे धिष्णिंयाश्च मे सुचंश्च मे
चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरंवश्च म उपर्वाश्च मेऽधिष्वर्णे च
मे द्रोणकलशश्च मे वायुव्याणि च मे पूतुभृत्यं म आधवनीयश्च
म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदंश्च मे
पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च
मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिंश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गुलयो
दिशंश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृकं मे सामं च मे स्तोमश्च
मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म क्रतुश्च मे ब्रतं च
मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

गर्भाश्च मे वथ्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च
मे दित्यौही च मे पश्चाविश्च मे पश्चावी च मे त्रिवथ्सश्च मे
त्रिवथ्सा च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च
म उक्षा च मे वशा च म क्रषुभश्च मे वेहच्च मेऽनुङ्घां च मे धेनुश्च
म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन
कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं
यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा
यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एका॑ च मे ति॒स्रश्च॑ मे॒ पञ्च॑ च मे॒ सु॒स च॑ मे॒
 नवं॑ च म॒ एकांदश॒ च मे॒ त्रयो॒दश॒ च मे॒ पञ्च॑दश॒ च
 मे॒ सप्त॑दश॒ च मे॒ नवं॒दश॒ च म॒ एकं॒वि॑शतिश्च॒ मे॒
 त्रयो॒वि॑शतिश्च॒ मे॒ पञ्च॑वि॑शतिश्च॒ मे॒ सु॒प्तवि॑शतिश्च॒ मे॒
 नवं॒वि॑शतिश्च॒ म॒ एकं॒त्रि॑शच्च॒ मे॒ त्रयो॒स्त्रि॑शच्च॒ मे॒ चतं॒स्त्रश्च॒
 मे॒ इष्टौ॑ च॑ मे॒ द्वादश॒ च मे॒ षोडश॒ च मे॒ वि॑शतिश्च॒
 मे॒ चतुर्वि॑शतिश्च॒ मे॒ इष्टावि॑शतिश्च॒ मे॒ द्वात्रि॑शच्च॒
 मे॒ षट्ट्रि॑शच्च॒ मे॒ चत्वारि॑शच्च॑ मे॒ चतु॑शत्वारि॑शच्च॒
 मे॒ इष्टाचत्वारि॑शच्च॒ मे॒ वार्जश्च॒ प्रस॒वश्चापि॒जश्च॒ क्रतु॑श्च॒
 सुवंश्च॒ मूर्धा॑ च॒ व्यश्चिंयश्चाऽन्त्यायु॒नश्चान्त्यंश्च॒ भौव॒नश्च॒
 भुव॑नश्चापि॒तिश्च॒॥११॥

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

इडा॑ देव॒हूर्मनु॑र्यज्ञ॒नीर्बृह॒स्पतिरुकथामदानि॑ श॒सि॒षद्विश्व॑देवाः
 सू॒क्तवाच॒ः पृथिवि॑ मात॒र्मा मा॑ हि॑सीर्मधु॑ मनिष्ये॑ मधु॑
 जनिष्ये॑ मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑ वदिष्यामि॑ मधु॑मर्तो॑ देवेभ्यो॑
 वाच॑मुद्यास॒ शुश्रूषेण्या॑ मनु॒ष्यै॑स्तं मा॑ देवा अ॑वन्तु॑
 शोभायै॑ पि॒तरोऽनु॑मदन्तु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

अघोरै॑भ्योऽथ घोरै॑भ्यो घोर॒घोरंतरेभ्यः।
 सर्वै॑भ्यः सर्व॑शर्वै॑भ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
 तत्पुरुषाय वि॒द्महे॑ महादेवाय॑ धीमहि।

तन्मो रुद्रः प्रचोदयात्॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिंपतिर्ब्रह्मा शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥

तत्पुरुषाय विद्धहे महादेवाय धीमहि।
तन्मो रुद्रः प्रचोदयात्॥ (दशवारं जपेत्।)

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

॥प्रार्थना॥

॥श्रीरुद्रजपः॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्य। अघोर ऋषिः।
अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः।
परमपुरुषः स एष रुद्रो देवता॥

नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।
महादेवायेति कीलकम्।
श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

॥करन्यासः॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।
चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।
निरुद्घपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।

ज्योतिष्टोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥अङ्गन्यासः॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।
चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।
निरुद्गपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।
ज्योतिष्टोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।
सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।
भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ध्यानम्॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।
अस्तोकापुतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिश्चिछिवम्॥

ब्रह्माण्ड-व्यास-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।
ऋक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः
रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥

॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
 हं आकाशात्मने पूष्टैः पूजयामि।
 यं वाय्वात्मने धूपमाद्रापयामि।
 रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
 वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।
 सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कुविं कुवीनामुप-
 मश्रवस्तमम्।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीद्
 सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मर्यश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
 सौमनसश्च मे भुद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च
 मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे
 विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं प्रसूक्ष्मं
 मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च
 मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं
 च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥रुद्रप्रश्नः॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु
धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या तु इषुः शिवतमा शिवं
बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तवं तया नो रुद्र मृडय॥
या ते रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तुनुवा
शन्तमया गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥ यामिषुँ गिरिशन्तु हस्ते
बिभृष्टस्तवे। शिवां गिरित्रि तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं
जग्गत्॥ शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथो
नः सर्वमिञ्जगंदयक्षमः सुमना असंत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता
प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्क्षु सर्वञ्जम्भयन्त्सर्वञ्क्ष
यातुधान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः।
ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः संहस्रोऽवैषाः हेडं
ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं
गोपा अदृशन्दृशन्दृदहार्यः॥ उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टे
मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च
धन्वनस्त्वमुभयोरार्लियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा
ता भंगवो वप। अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतेषुधे॥
निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव। विज्यं
धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाः उत॥ अनेशन्तस्येषवं

आभुरस्य निषङ्गथिः। या ते हेतिर्मुदुष्टम् हस्ते बूभूवं
ते धनुः॥ तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज।
नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवे॥ उभाभ्यामुत ते
नमो बाहुभ्यां तव धन्वनो परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु
विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्नि धैहि तम्॥१॥

[नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय ऋष्वकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिकालाय कालाग्निरुद्राय
नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय
श्रीमन्महादेवाय नमः॥]

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमो नमो
वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सुस्पिञ्चराय
त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभुशाय विव्याधिनेऽन्नानां
पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो
नमो भवस्य हेत्यै जगतां पतये नमो नमो रुद्रायातताविने
क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये
नमो नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो
मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमो नमो भुवन्तये
वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नमः उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते
पतीनां पतये नमो नमः कृश्वर्वताय धावते सत्वनां पतये
नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमो

नमः ककुभायं निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निषङ्गिणे
 इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमो वश्वते परिवश्वते
 स्तायूनां पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये
 नमो नमः सृकाविभ्यो जिधाऽसन्ध्यो मुष्णतां पतये नमो
 नमोऽसिमन्द्यो नक्तं चरन्द्यः प्रकृन्तानां पतये नमो नमो
 उष्णीषिणे गिरिचरायं कुलुश्वानां पतये नमो नमः इषुमन्द्यो
 धन्वाविभ्यश्व वो नमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्व वो
 नमो नम आयच्छन्द्यो विसृजन्द्यश्व वो नमो नमोऽस्यन्द्यो
 विध्यन्द्यश्व वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्व वो नमो
 नमः स्वपन्द्यो जाग्रन्द्यश्व वो नमो नमस्तिष्ठन्द्यो धावन्द्यश्व
 वो नमो नमः सुभाभ्यः सुभापतिभ्यश्व वो नमो नमो
 अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्व वो नमः॥३॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविधन्तीभ्यश्व वो नमो
 नम उगणाभ्यस्तृऽहुतीभ्यश्व वो नमो नमो गृथ्सेभ्यो
 गृथ्सपतिभ्यश्व वो नमो नमो ब्रातेभ्यो ब्रातपतिभ्यश्व वो
 नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्व वो नमो नमो विरूपेभ्यो
 विश्वरूपेभ्यश्व वो नमो नमो महन्द्यः, क्षुलकेभ्यश्व वो नमो
 नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्व वो नमो नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्व
 वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्व वो नमो नमः, क्षुत्तभ्यः
 सङ्गहीतृभ्यश्व वो नमो नमस्तक्षेभ्यो रथकारेभ्यश्व वो नमो
 नमः कुलालेभ्यः कुमरिभ्यश्व वो नमो नमः पुञ्जिष्टेभ्यो

निषादेभ्यश्च वो नमो नमं इषुकृद्यो धन्वकृद्यश्च वो नमो
नमो मृगयुभ्यः शुनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च
वो नमः॥४॥

नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च
नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपुर्दिनै च
व्युत्सकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो
गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च
नमो हुस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च
नमो वृद्धाय च संवृद्धने च नमो अग्नियाय च प्रथमाय च
नम आशवे चाजिग्राय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च
नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय
च॥५॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च
नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुधियाय
च नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय
च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय
च नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रुवाय च प्रतिश्रुवाय
च नम आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते
च नमो वर्मिणे च वरूथिनै च नमो बिल्मिनै च कवचिनै
च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥६॥

नमो दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय

च नमौ दूताय च प्रहिताय च नमौ निषुङ्गिणे चेषुधिमते च
 नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽऽयुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने
 च नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय
 च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमौ नाद्याय च वैशन्ताय
 च नमः कूप्याय चावृत्याय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च
 नमौ मेघ्याय च विद्युत्याय च नम ईध्रियाय चाऽऽतप्याय च
 नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमौ वास्तव्याय च वास्तुपाय
 च॥७॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः
 शङ्खाय च पशुपतये च नम उग्राय च भीमाय च नमो
 अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमौ हन्त्रे च हर्नीयसे च नमो
 वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च
 नमः शङ्खराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय
 च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय च
 नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नम आतार्याय चाऽऽलद्याय
 च नमः शष्प्याय च फेन्याय च नमः सिक्त्याय च प्रवाह्याय
 च॥८॥

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च
 क्षयणाय च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय
 च गृह्याय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः काट्याय
 च गह्वरेष्टाय च नमौ हृदय्याय च निवेष्याय च नमः

पा॒स् व्या॑य च रज्॒स्या॑य च॒ नमः॒ शुष्क्या॑य च हरि॒त्या॑य
 च॒ नमो॒ लोप्या॑य चोल्॒प्या॑य च॒ नमे॒ ऊ॒र्व्या॑य च सू॒र्म्या॑य च॒
 नमः॒ पर्ण्या॑य च पर्णश्वा॑य च॒ नमो॒उपगुरमाणाय चाभिप्न॑ते
 च॒ नमे॒ आख्विदते च॑ प्रख्विदते च॒ नमो॒ वः किरि॑केभ्यो॑
 देवाना॒ऽ हृदयेभ्यो॑ नमो॒ विक्षीणकेभ्यो॑ नमो॒ विचिन्वत्केभ्यो॑
 नमे॒ आनिरहृतेभ्यो॑ नमे॒ आमीवत्केभ्यो॑ः॥१॥

द्रापे॑ अन्धस्सप्ते॑ दरिंद्रनीलंलोहित। ए॒षां पुरुषाणामेषां
 पंशूनां मा भेर्माऽरो॑ मो ए॒षां किं चनाऽममत्॥ या तै॑ रुद्र
 शि॒वा तु॒नूः शि॒वा वि॒श्वाहंभेषजी। शि॒वा रु॒द्रस्यं॑ भेष॑जी तया॑
 नो॑ मृड जी॒वसे॥ इमा॒ रु॒द्रायं॑ तु॒वसे॑ कपर्दिनै॑ क्ष्यद्वीराय
 प्रभरामहे॑ मृतिम्॥ यथा॑ नु॑ शमसंहृष्टिपदे॑ चतु॒ष्पदे॑ विश्वं॑
 पुष्टं ग्रामे॑ अस्मिन्ननातुरम्॥ मृडा॑ नो॑ रुद्रोत नो॑ मयस्कृधि॑
 क्ष्यद्वीराय॑ नमसा॑ विधेम ते। यच्छं॑ च॑ योश्च॑ मनु॒रायजे॑ पिता॑
 तदश्याम्॑ तवे॑ रुद्र॑ प्रणीतौ॥ मा नो॑ मुहान्तमुत मा नो॑ अर्भुकं॑
 मा नु॑ उक्षेन्तमुत मा ने॑ उक्षितम्॥ मा नो॑ वधीः॑ पि॒तरं॑ मोत
 मातरं॑ प्रिया॑ मा नस्तु॒नुवो॑ रुद्र॑ रीरिषः॥ मा नस्तो॑के॑ तनये॑ मा
 नु॑ आयुषि॑ मा नो॑ गोषु॑ मा नो॑ अश्वेषु॑ रीरिषः। वीरान्मा॑ नो॑
 रुद्र॑ भामितो॑ वंधीरहृविष्मन्तो॑ नमसा॑ विधेम ते॥ आरात्ते॑ गोग्न
 उत॑ पूरुषप्ने॑ क्ष्यद्वीराय॑ सुम्रमस्मे॑ तै॑ अस्तु। रक्षा॑ च नो॑ अधि॑
 च॑ देव॑ ब्रूह्यधा॑ च नु॑ शर्म॑ यच्छ॑ द्विबरहा॑ः॥ स्तुहि॑ श्रुतं॑ गर्तुसदं॑
 युवानं॑ मृगं॑ न भीममुपहुलुमुग्रम्। मृडा॑ जंरित्रे॑ रुद्र॑ स्तवानो॑

अन्यं तै अस्मन्नि वंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु
परि त्वेषस्य दुर्मतिरंधायोः। अवं स्थिरा मघवंज्यस्तनुष्व
मीद्वंस्तोकाय तनयाय मृडय॥ मीदुष्टम् शिवंतम शिवो नः
सुमनां भवा परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृतिं वसान् आ
चरं पिनाकं बिभ्रदा गंहि॥ विर्किरिद् विलोहित् नमस्ते
अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यम् स्मन्नि वंपन्तु ताः॥
सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
पराचीनां मुखां कृधि॥१०॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां
सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् महत्यर्णवे-
ऽन्तरिक्षे भवा अधिः॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा
अधः, क्षमाचराः॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा
उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलंग्रीवा विलोहिताः॥
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः॥ ये अन्नेषु
विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्॥ ये पथां पथिरक्षय
ऐलबृदा यव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो
निषङ्गिणः॥ य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा
वितस्थिरे॥ तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥
नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्न
वातो वरुषमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशा दक्षिणा दश
प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्धास्तेभ्यो नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं

द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

[त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अपसु
य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै रुद्राय
नमो अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति
भेषजस्य।]

(ऋक्) यक्ष्वामुहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं
दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः। अयं मै
विश्वमैषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये तै सुहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्
यज्ञस्य मायया सर्वानव यजामहे। मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे
स्वाहा॥। ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।
प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व॥
नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥चमकप्रश्नः॥

अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युमैर्वाजेभिरा-
गतम्॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे
धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे क्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च
मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च

मेऽसुश्र मे चित्तं च म् आर्धीतं च मे वाक्षं मे मनश्च मे
चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म् ओजश्च मे सहश्च
म् आयुश्च मे जुरा चं म् आत्मा चं मे तुनूश्च मे शर्मं च
मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषं चि च मे
शरीराणि च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो
महरूषिः।

हिरण्यगर्भं पश्यत् जायमानः स नो देवः शुभया स्मृत्या:
सयुनक्तु॥

अनेन प्रथम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः महादेवः
सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१॥

ज्यैष्यं च म् आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च
मेऽमश्च मे जेमा चं मे महिमा चं मे वरिमा चं मे प्रथिमा
चं मे वृष्मा चं मे द्राघुया चं मे वृद्धं चं मे वृद्धिश्च मे सृत्यं
चं मे श्रद्धा चं मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिंश्च
मे क्रीडा चं मे मोदश्च मे जातं चं मे जनिष्यमाणं च मे
सूक्तं चं मे सुकृतं चं मे वित्तं चं मे वेदं च मे भूतं चं मे
भविष्यच्चं मे सुगं चं मे सुपथं च म् क्रद्धं चं म् क्रद्धिश्च मे
क्लृप्तं चं मे कूपिंश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नार्णीयो न
ज्यायौऽस्ति कश्चित्।

वृक्ष इव स्तब्धो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण सर्वम्॥
अनेन द्वितीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शिवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥२॥

शं च मे मर्यश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे
भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे
धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे सुविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे
प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं
च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च
मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च
मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके
अमृतत्वमानशुः।

परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यतयो विशन्ति॥
अनेन तृतीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः श्री-रुद्रः
सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥३॥

ऊर्कं मे सूनृतं च मे पर्यश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधुं
च मे सग्धिश्च मे सर्पतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च

म् औद्धिद्वयं च मे रयिश्व मे रायश्व मे पुष्टं च मे पुष्टिश्व मे
 विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयश्व मे पूर्ण च मे पूर्णतरं
 च मेऽक्षितिश्व मे कूयवाश्व मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयश्व
 मे यवाश्व मे माषाश्व मे तिलाश्व मे मुद्राश्व मे खल्वाश्व मे
 गोधूमाश्व मे मुसुराश्व मे प्रियङ्कवश्व मेऽणवश्व मे शयामकाश्व
 मे नीवाराश्व मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थः सन्ध्यास
 योगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः।
 ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे॥
 अनेन चतुर्थ-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शङ्करः सुप्रीतः
 सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥४॥

अश्मा च मे मृतिंका च मे गिरयश्व मे पर्वताश्व मे
 सिकंताश्व मे वनस्पतयश्व मे हिरण्यं च मेऽयश्व मे सीस
 च मे त्रपुश्व मे शयामं च मे लोहं च मेऽग्निश्व म् आपश्व मे
 वीरुधश्व म् ओषधयश्व मे कृष्णपच्यं च मेऽकृष्णपच्यं च मे
 ग्राम्याश्व मे पशवं आरुण्याश्वं यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे
 वित्तिश्व मे भूतं च मे भूतिश्व मे वसुं च मे वसुतिश्व मे कर्म
 च मे शक्तिश्व मेऽर्थश्व म् एमश्व म् इतिश्व मे गतिश्व मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— दुहं विपापं परमेऽश्मभूतं यत्पुण्डरीकं

पूर्मध्यसुङ्गस्थम्।

तत्रापि दृहं गुगनं विशोकुस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्॥
अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः नीललोहितः
सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च
म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च
मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च
म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे
विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म
इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च
मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म
इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥
अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः ईशानः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥६॥

अःशुश्रे भूमिश्च मेऽदृभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म
उपाःशुश्रे मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च
म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मर्थी च
म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म
ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्यश्च म ऐन्द्राग्रश्च मे वैश्वदेवश्च मे

मरुत्वृतीया॑श्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे
सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवृतश्च मे हारियोजनश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजातायु वै नमो नमः।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥
अनेन सप्तम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः विजयः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥७॥

इधश्च मे बृहिंश्च मे वेदिंश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचश्च मे
चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च
मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतभृत्यं म आधवनीयश्च
मु आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदंश्च मे
पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय
नमौ रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो
बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः
सर्वभूतदमनाय नमौ मनोन्मनाय नमः॥

अनेन अष्टम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भीमः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च
मे पृथिवी च मेऽदिंतिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गलये

दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक्षं मे सामं च मे स्तोमश्च
मे यजुश्च मे दीक्षा चं मे तपश्च म ऋतुश्चं मे व्रतं चं
मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे चं मे यज्ञेन कल्पेताम्॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

अनेन नवम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः देवदेवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥९॥

गर्भश्च मे वथसाश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी चं मे दित्यवाच्च
मे दित्यौही चं मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी चं मे त्रिवथ्सश्च मे
त्रिवथ्सा चं मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही चं मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही चं
म उक्षा चं मे वशा चं म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां चं मे धेनुश्च
म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन
कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताऽऽ श्रोत्रं
यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा
यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— तत्पुरुषाय विद्महै महादेवाय धीमहि। तत्रो
रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनेन दशम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भवोद्भवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१०॥

एकां च मे तिस्रश्च मे पञ्चं च मे सप्तं च मे नवं च
 म् एकादशं च मे त्रयोदशं च मे पञ्चदशं च मे सप्तदशं
 च मे नवदशं च म् एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च
 मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च
 म् एकत्रिंशत्त्वा मे त्रयस्त्रिंशत्त्वा मे चतुर्स्रश्च मेऽष्टौ चं मे
 द्वादशं च मे षोडशं च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च
 मे उष्टविंशतिश्च मे द्वात्रिंशत्त्वा मे पद्मिंशत्त्वा मे
 चत्वारिंशत्त्वा मे चतुशत्वारिंशत्त्वा मे उष्टाचत्वारिंशत्त्वा
 मे वाजश्च प्रसवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च
 व्यशिनियश्चाऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चापिपतिश्च॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मां शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥
 अनेन एकादश-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 आदित्यात्मकः श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥११॥

[इडा॑ देव॒हूर्मनुर्यज्ञनीर्बृह॒स्पतिरुक्थाम॒दानि॑ श॒सिषुद्विश्वे॑-
 देवा॒ः सूक्तवाच॑ः पृथिवि॑ मातर्मा॑ मा॑ हि॒सीर्मधु॑ मनिष्ये॑
 मधु॑ जनिष्ये॑ मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑ वदिष्यामि॑ मधु॑मती॑ देवेभ्यो॑
 वाच॑मुद्यास॑ शुश्रूषेण्याँ॑ मनुष्ये॑म्युस्तं॑ मा॑ देवा॑ अवन्तु॑
 शोभायै॑ पि॑तरोऽनुमदन्तु॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥रुद्रपदपाठः ॥

ॐ। गुणानाम्। त्वा। गुणपैतिमिति॑ गुण-पैति॒म्। हृवा॒महे॒।
कृवि॒म्। कृवी॒ना॒म्। उ॒पमश्र॑वस्तम॒मि॒त्यु॒प॒मश्र॑वः॑-त॒म॒म्॥
ज्येष्ठराज॒मिति॑ ज्येष्ठ-राज॒म्। ब्रह्मणा॒म्। ब्र॒ह्मणः॑। प॒ते॑।
एति॑। न॒ः। शृ॒ण्वन्। ऊ॒तिभिरित्यूति॑-भि॒ः। सीदा॑। साद॑नम्॥

नमः॑। ते॑। रुद्रा॑। मू॒न्यवै॑। उ॒तो॑ इति॑। ते॑। इषवै॑। नमः॑॥
नमः॑। ते॑। अ॒स्तु॑। धन्वने॑। बाहुभ्या॒मिति॑ बाहु॒-भ्या॒म्।
उता॑। ते॑। नमः॑॥ या॑। ते॑। इषु॑ः। शि॒वतु॒मेति॑ शि॒व-तु॒मा॑।
शि॒वम्। ब॒भूवा॑। ते॑। धनु॑ः॥ शि॒वा। शरव्या॑। या॑। तवा॑।
तया॑। न॒ः। रुद्रा॑। मृडयु॑॥ या॑। ते॑। रुद्रा॑। शि॒वा। तु॒नूः।
अघोरा॑। अपापकाशि॒नीत्यपाप-काशि॒नी॥ तया॑। न॒ः। तु॒नुवा॑।
शन्त॒मयेति॑ शम्-तु॒मया॑। गिरि॒शन्तेति॑ गिरि॒-शन्ता॑। अर्भीति॑।
चाक॒शीहि॑॥ या॒म्। इषु॒म्। गि॒रिशन्तेति॑ गिरि॒-शन्ता॑।
हस्तै॑। (१)

बिभर्णि॑। अस्त्वै॑॥ शि॒वाम्। गि॒रित्रेति॑ गिरि॒-त्रु॑। ता॒म्।
कुरु॑। मा॑। हि॒ंसी॑ः। पुरुषम्। जग्न॑त्॥ शि॒वेन॑। वच॑सा॑।
त्वा॑। गिरिशा॑। अच्छा॑। व॒दाम॒सि॑॥ यथा॑। न॒ः। सर्वम्॑। इता॑।
जग्न॑त्। अ॒यु॒क्ष्मम्। सु॒मना॑ इति॑ सु॒-मना॑ः। असंत्॥ अर्भीति॑।
अ॒वोच॒त्। अ॒धिव॒क्तेत्य॒धि॑-व॒क्ता॑। प्र॒थमः। दैव्यः। भि॒षक्॥
अहीन॑। चा॑। सर्वान॑। जु॒भयन्। सर्वा॑ः। चा॑। या॒तु॒धा॒न्य॑। इति॑।
यातु॒-धा॒न्य॑ः॥ अ॒सौ। यः। ता॒म्रः। अ॒रुणः। उ॒ता॑। ब॒भ्रुः।

सुमङ्गल् इति सु-मङ्गलः॥ ये। च। इमाम्। रुद्राः। अभितः।
दिक्षु। (२)

श्रिताः। सहस्रा इति सहस्र-शः। अवेति। एषाम्। हेडः।
ईमहे॥ असौ। यः। अवसर्पतीत्यव-सर्पति। नीलंग्रीवु इति
नीलं-ग्रीवः। विलोहितु इति वि-लोहितः॥ उता। एनम्। गोप
इति गो-पाः। अद्वशन्। अद्वशन्। उद्दहार्य इत्युद्दहार्यः॥ उता।
एनम्। विश्वा०। भूतानि०। सः। दृष्टः। मृडयाति०। नः॥ नमः।
अस्तु। नीलंग्रीवायेति० नीलं-ग्रीवाय। सहस्राक्षायेति० सहस्र-
अक्षाय। मीढुषे॥ अथो इति० ये। अस्य। सत्वानः। अहम्।
तेभ्यः। अकरम्। नमः॥ प्रेतिं। मुश्च। धन्वनः। त्वम्। उभयोः।
आर्कियोः। ज्याम्॥ याः। च। ते। हस्तै०। इषवः। (३)

परेति० ताः। भगवु इति० भग-वः। वृप॥ अवतत्येत्यव-
तत्य। धनुः। त्वम्। सहस्राक्षेति० सहस्र-अक्ष। शतेषुधु इति०
शत-इषुधे॥ निशीर्येति० नि-शीर्य। शल्यानाम्। मुखौ। शिवः।
नः। सुमना० इति० सु-मनाः। भवु॥ विज्युमिति० वि-ज्यम्।
धनुः। कृपदिनः। विशल्यु इति० वि-शल्यः। बाणवानिति०
बाण-वान्। उत॥ अनेशन्। अस्य। इषवः। अभुः। अस्य।
निषङ्गथिः॥ या। ते। हेतिः। मीढुष्टमेति० मीढुः-तम्। हस्तै०।
बभूवै। ते। धनुः। तया०। अस्मान्। विश्वतः। त्वम्। अयक्षमया०।
परीति० भुज॥ नमः। ते। अस्तु। आयुधाय। अनाततायेत्यनां-

तृतायु। धृष्णवे॥ उभाभ्याम्। उता ते। नमः। बाहुभ्यामिति
बाहु-भ्याम्। तवं। धन्वने॥ परीति। ते। धन्वनः। हृतिः।
अस्मान्। वृणक्तु। विश्वतः॥ अथो इति। यः। इषुधिरितीषु-
धिः। तवं। आरे। अस्मत्। नीति। धेहि। तम्॥ (४)

नमः। हिरण्यबाहव् इति हिरण्य-बाहवे। सेनान्ये इति
सेना-न्यै। दिशाम्। च। पतये। नमः। नमः। वृक्षेभ्यः।
हरिकेशेभ्य इति हरि-केशेभ्यः। पश्चनाम्। पतये। नमः।
नमः। सुस्पिञ्जराय। त्विषीमत् इति त्विषी-मतो। पथीनाम्।
पतये। नमः। नमः। बभुशाय। विव्याधिन् इति वि-व्याधिनै।
अन्नानाम्। पतये। नमः। नमः। हरिकेशायेति हरि-केशाय।
उपवीतिन् इत्युप-वीतिनै। पृष्ठानाम्। पतये। नमः। नमः।
भवस्य। हेत्यै। जगताम्। पतये। नमः। नमः। रुद्राय।
आतताविन् इत्या-तृताविनै। क्षेत्राणाम्। पतये। नमः। नमः।
सूताय। अहन्त्याय। वनानाम्। पतये। नमः। नमः। (५)

रोहिताय। स्थपतये। वृक्षाणाम्। पतये। नमः।
नमः। मुत्रिणै। वाणिजाय। कक्षाणाम्। पतये। नमः।
नमः। भुवन्तयै। वारिवस्कृतायेति वारिवः-कृताय।
ओषधीनाम्। पतये। नमः। नमः। उच्चैर्घोषायेत्युच्चैः-घोषाय।
आकृन्दयत् इत्या-क्रन्दयतो। पत्तीनाम्। पतये। नमः। नमः।
कृथ्मवीतायेति कृथ्म-वीताय। धावते। सत्वनाम्। पतये।
नमः॥ (६)

नमः। सहैमानाय। निव्याधिन् इति नि-व्याधिनै।
 आव्याधिनौनामित्या॑-व्याधिनौनाम्। पतये। नमः। नमः।
 कुकुभाय। निषङ्गिण् इति नि-सङ्गिनै। स्तेनानाम्। पतये।
 नमः। नमः। निषङ्गिण् इति नि-सङ्गिनै। इषुधिमत् इतीषुधि-
 मतै। तस्करणाम्। पतये। नमः। नमः। वश्वतो। परिवश्वत्
 इति परि-वश्वतो। स्तायूनाम्। पतये। नमः। नमः। निचेरव्
 इति नि-चेरवै। परिचरायेति परि-चराय। अरण्यानाम्।
 पतये। नमः। नमः। सूकाविभ्यु इति सूकावि-भ्यः।
 जिघाऽसम्ब्यु इति जिघाऽसत्-भ्यः। मुष्णताम्। पतये।
 नमः। नमः। असिमम्ब्यु इत्यसिमत्-भ्यः। नक्तम्। चरम्ब्यु
 इति चरत्-भ्यः। प्रकृन्तानामिति प्र-कृन्तानाम्। पतये। नमः।
 नमः। उष्णीषिणै। गिरिचरायेति गिरि-चराय। कुलुञ्चानाम्।
 पतये। नमः। नमः। (७)

इषुमम्ब्यु इतीषुमत्-भ्यः। धन्वाविभ्यु इति धन्वावि-भ्यः।
 च। वः। नमः। नमः। आतन्वानेभ्यु इत्या॑-तन्वानेभ्यः।
 प्रतिदधानेभ्यु इति प्रति-दधानेभ्यः। च। वः। नमः। नमः।
 आयच्छम्ब्यु इत्यायच्छत्-भ्यः। विसृजम्ब्यु इति विसृजत्-भ्यः।
 च। वः। नमः। नमः। अस्यम्ब्यु इत्यस्यत्-भ्यः। विध्यम्ब्यु
 इति विध्यत्-भ्यः। च। वः। नमः। नमः। आसीनेभ्यः।
 शयानेभ्यः। च। वः। नमः। नमः। स्वपम्ब्यु इति स्वपत्-भ्यः।
 जाग्रम्ब्यु इति जाग्रत्-भ्यः। च। वः। नमः। नमः। तिष्ठम्ब्यु

इति तिष्ठत्-भ्यः। धावत्त्वा इति धावत्-भ्यः। चा वः। नमः।
नमः। सभापतिभ्य इति सभापति-भ्यः। चा वः। नमः।
नमः। नमः। अश्वेभ्यः। अश्वपतिभ्य इत्यश्वपति-भ्यः। चा
वः। नमः॥ (८)

नमः। आव्याधिर्नीभ्य इत्या-व्याधिर्नीभ्यः। विविध्यन्तीभ्य
इति वि-विध्यन्तीभ्यः। चा वः। नमः। नमः। उगणाभ्यः।
तृहृतीभ्यः। चा वः। नमः। नमः। गृथसेभ्यः। गृथसपतिभ्य
इति गृथसपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। ब्रातेभ्यः।
ब्रातंपतिभ्य इति ब्रातंपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।
गणेभ्यः। गणपतिभ्य इति गणपति-भ्यः। चा वः। नमः।
नमः। विरूपेभ्य इति वि-रूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्य इति
विश्व-रूपेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। महाभ्य इति महत्-भ्यः।
क्षुल्लकेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। रथिभ्य इति रथि-भ्यः।
अरथेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। रथेभ्यः॥ (९)

रथपतिभ्य इति रथपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।
सेनाभ्यः। सेनानिभ्य इति सेनानि-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।
क्षत्रभ्य इति क्षत्र-भ्यः। सञ्ज्ञाहीतृभ्य इति सञ्ज्ञाहीत्-भ्यः। चा
वः। नमः। नमः। तक्षेभ्य इति तक्ष-भ्यः। रथकारेभ्य इति
रथ-कारेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। कुलोलेभ्यः। कुमरिभ्यः।
चा वः। नमः। नमः। पुञ्जिष्टेभ्यः। निषादेभ्यः। चा वः। नमः।
नमः। इषुकृभ्य इतीषुकृत्-भ्यः। धन्वकृभ्य इति धन्वकृत्-
भ्यः। चा वः। नमः। नमः। मृगयुभ्य इति मृगयु-भ्यः। श्वनिभ्य

इति॑ श्वनि॒भ्युः। च॑ व॑ नमः। नमः। श्वभ्यु॑ इति॑ श्व-भ्युः।
श्वपंतिभ्यु॑ इति॑ श्वपंति॒भ्युः। च॑ व॑ नमः॥ (१०)

नमः। भवाय॑। च॑ रुद्राय॑। च॑ नमः। शर्वाय॑। च॑
पशुपतय॑ इति॑ पशु-पतये। च॑ नमः। नीलंग्रीवायेति॑
नीलं-ग्रीवाया। च॑ शितिकण्ठायेति॑ शिति-कण्ठाय। च॑
नमः। कृपर्दिनैः। च॑ व्युसकेशायेति॑ व्युस-केशाय। च॑
नमः। सहस्राक्षायेति॑ सहस्र-अक्षाय। च॑ शतधन्वन्॑ इति॑
शत-धन्वने। च॑ नमः। गिरिशाय॑। च॑ शिपि॒विष्टायेति॑
शिपि-विष्टाय। च॑ नमः। मीढुष्टमायेति॑ मीढुः-तुमाय। च॑
इषुमत्॑ इतीषु-मते। च॑ नमः। हुस्वाय॑। च॑ वामनाय॑।
च॑ नमः। बृहते। च॑ वर्णीयसे। च॑ नमः। वृद्धाय॑। च॑
सुवृध्वन्॑ इति॑ सम-वृध्वने। च॑ (११)

नमः। अग्नियाय। च॑ प्रथमाय॑। च॑ नमः। आशवै।
च॑ अजिराय। च॑ नमः। शीघ्रियाय। च॑ शीभ्याय। च॑
नमः। ऊर्म्याय। च॑ अवस्वन्यायेत्यव-स्वन्याय। च॑ नमः।
स्रोतस्याय। च॑ द्वीप्याय। च॑॥ (१२)

नमः। ज्येष्ठाय॑। च॑ कृनिष्ठाय॑। च॑ नमः। पूर्वजायेति॑
पूर्व-जाय। च॑ अपरजायेत्यपर-जाय। च॑ नमः। मध्यमाय॑।
च॑ अपगल्भायेत्यप-गल्भाय। च॑ नमः। जघन्याय।
च॑ बुधियाय। च॑ नमः। सोभ्याय। च॑ प्रतिसर्यायेति॑
प्रति-सर्याय। च॑ नमः। याम्याय। च॑ क्षेम्याय। च॑

नमः। उर्वर्याय। च। खल्याय। च। नमः। श्लोक्याय।
 च। अवसान्यायेत्यंव-सान्याय। च। नमः। वन्याय। च।
 कक्ष्याय। च। नमः। श्रवाय। च। प्रतिश्रवायेति प्रति-श्रवाय।
 च। (१३)

नमः। आशुषेणायेत्याशु-सेनाय। च। आशुरथायेत्याशु-
 रथाय। च। नमः। शूराय। च। अवभिन्दत इत्यंव-भिन्दते।
 च। नमः। वर्मिणै। च। वरूधिनै। च। नमः। बिल्मिनै। च।
 कवचिनै। च। नमः। श्रुताय। च। श्रुतसेनायेति श्रुत-सेनाय।
 च॥ (१४)

नमः। दुन्दुभ्याय। च। आहनन्यायेत्या-हनन्याय। च।
 नमः। धृष्णवै। च। प्रमृशायेति प्र-मृशाय। च। नमः।
 दृताय। च। प्रहितायेति प्र-हिताय। च। नमः। निषङ्गिण्
 इति नि-सङ्गिनै। च। इषुधिमत् इतीषुधि-मतै। च। नमः।
 तीक्ष्णेष्व इति तीक्ष्ण-इष्वे। च। आयुधिनै। च। नमः।
 स्वायुधायेति सु-आयुधाय। च। सुधन्वन् इति सु-धन्वनै।
 च। नमः। सुत्याय। च। पथ्याय। च। नमः। काट्याय। च।
 नीप्याय। च। नमः। सूद्याय। च। सूरस्याय। च। नमः।
 नाद्याय। च। वैशन्ताय। च। (१५)

नमः। कूप्याय। च। अवट्याय। च। नमः। वर्ष्याय।
 च। अवर्ष्याय। च। नमः। मेघ्याय। च। विद्युत्यायेति वि-
 द्युत्याय। च। नमः। ईध्रियाय। च। आतप्यायेत्या-तप्याय।

च्‌। नमः। वात्याय। च्‌। रेष्मियाय। च्‌। नमः। वास्तुव्याय।
च्‌। वास्तुपायेति वास्तु-पाय। च्‌॥ (१६)

नमः। सोमाय। च्‌। रुद्राय। च्‌। नमः। ताम्राय।
च्‌। अरुणाय। च्‌। नमः। शङ्खाय। च्‌। पशुपतय् इति
पशु-पतये। च्‌। नमः। उग्राय। च्‌। भीमाय। च्‌। नमः।
अग्रेवधायेत्यग्रे-वधाय। च्‌। दूरेवधायेति दूरे-वधाय। च्‌।
नमः। हत्रे। च्‌। हनीयसे। च्‌। नमः। वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य
इति हरि-केशेभ्यः। नमः। ताराय। नमः। शम्भव् इति
शम्-भवै। च्‌। मयोभव् इति मयः-भवै। च्‌। नमः। शङ्करायेति
शम्-कराय। च्‌। मयस्करायेति मयः-कराय। च्‌। नमः।
शिवाय। च्‌। शिवतरायेति शिव-तराय। च्‌॥ (१७)

नमः। तीर्थ्याय। च्‌। कूल्याय। च्‌। नमः। पार्याय।
च्‌। अवार्याय। च्‌। नमः। प्रतरणायेति प्र-तरणाय।
च्‌। उत्तरणायेत्युत्-तरणाय। च्‌। नमः। आतार्यायेत्या-
तार्याय। च्‌। आलाद्यायेत्या-लाद्याय। च्‌। नमः। शष्प्याय।
च्‌। फेन्याय। च्‌। नमः। सिक्त्याय। च्‌। प्रवाह्यायेति
प्र-वाह्याय। च्‌॥ (१८)

नमः। इरिण्याय। च्‌। प्रपथ्यायेति प्र-पथ्याय। च्‌। नमः।
किंशिलाय। च्‌। क्षयणाय। च्‌। नमः। कपर्दिनै। च्‌।
पुलस्तयै। च्‌। नमः। गोष्यायेति गो-स्थ्याय। च्‌। गृह्याय।
च्‌। नमः। तल्प्याय। च्‌। गेह्याय। च्‌। नमः। काठ्याय।

चा गृह्वे-षायेति गृह्वे-स्थाया॑। चा नमः। हृदय्याया॑। चा नि-वे॒ष्यायेति नि-वे॒ष्याया॑। चा नमः। पा॒ँ स॒व्याया॑। चा रूज॒स्याया॑। चा नमः। शुष्क्याया॑। चा हृरित्याया॑। चा नमः। लोप्याया॑। चा उल॒प्याया॑। चा (१९)

नमः। ऊर्व्याया॑। चा सूर्म्याया॑। चा नमः। पॄण्याया॑। चा पॄण्शश्वायेति॑ पॄण्शश्वाया॑। चा नमः। अ॒पगृ॒रमा॒णायेत्य॒प-
गृ॒रमा॒णाया॑। चा अ॒भिघृ॒त इत्य॒भि॒घ्रते। चा नमः। आ॒ख्व॒दत इत्या॑-खिदते। चा प्राख्व॒दत इति॑ प्र-खिदते। चा नमः। वः। किरि॒केभ्यः। देवा॒नाम्। हृद॒येभ्यः। नमः। विक्षी॒णकेभ्य इति॑ वि॒क्षी॒णकेभ्यः। नमः। विचिन्व॒त्केभ्य इति॑ वि॒चिन्व॒त्केभ्यः। नमः। आ॒निरू॒हतेभ्य इत्यानि॒ः-हृतेभ्यः। नमः। आ॒मी॒व॒त्केभ्य इत्या॑-मी॒व॒त्केभ्यः॥ (२०)

द्रापै॑। अन्ध॑सः। पृते॑। दरिंद्रता॑। नीलं॒लोहि॒तेति॑ नीलं॒लोहि॒तृ॥ ए॒षाम्। पुरु॒षाणाम्। ए॒षाम्। पृशूनाम्। मा॑। भे॑। मा॑। अ॒रः। मो इति॑। ए॒षाम्। किम्। च॒न। आ॒मम॒त्॥ या॑। ते॑। रुद्रा॑। शि॒वा। तनू॑। शि॒वा। वि॒श्वाह॑भेष॒जीति॑ वि॒श्वाह॑-भेष॒जी॥ शि॒वा। रुद्रस्या॑। भेष॒जी। तया॑। नः। मृड॑। जी॒वसै॥ इ॒माम्। रुद्राया॑। त॒वसै॑। क॒पर्दिनै॑। क्ष॒यद्वौरा॒येति॑ क्ष॒यत्-वीरा॒य। प्रेति॑। भ॒राम॒हे। म॒तिम्॥ यथा॑। नः। शम्। अ॒संत्। द्विपद॑ इति॑ द्वि॒पदै॑। चतु॒ष्पद॑ इति॑ चतु॑ः-पृदे॑। वि॒श्वम्। पृष्टम्। ग्रामै॑। अ॒स्मिन्॥ (२१)

अनांतुरमित्यना"-तुरम्॥ मृडा। नः। रुद्रा। उता। नः। मयः।
 कृधि। क्षयद्वौरायेति क्षयत्-वीराय। नमसा। विधेम। ते॥
 यत। शम्। च। योः। च। मनुः। आयुज इत्या"-युजे। पिता।
 तत। अश्याम्। तव। रुद्रा। प्रणीतविति प्र-नीतौ॥ मा। नः।
 महान्तम्। उता। मा। नः। अर्भकम्। मा। नः। उक्षेन्तम्। उता।
 मा। नः। उक्षितम्॥ मा। नः। वधीः। पितरम्॥ मा। उता।
 मातरम्॥ प्रियाः। मा। नः। तनुवः। (२२)

रुद्रा। रीरिषः॥ मा। नः। तोके। तनये। मा। नः। आयुषि।
 मा। नः। गोषु। मा। नः। अश्वेषु। रीरिषः॥ वीरान्। मा।
 नः। रुद्रा। भामितः। वधीः। हविष्मन्तः। नमसा। विधेम। ते॥
 आरात्। ते। गोग्न इति गो-ग्ने। उता। पूरुषग्न इति पूरुष-ग्ने।
 क्षयद्वौरायेति क्षयत्-वीराय। सुम्रम्। अस्मे इति। ते। अस्तु॥
 रक्षा। च। नः। अधीति। च। देव। ब्रूहि। अधा। च। नः।
 शर्म। यच्छु। द्विबर्हा इति द्वि-बर्हाः॥ स्तुहि। (२३)

श्रुतम्। गर्तसदमिति गर्त-सदम्॥ युवांनम्। मृगम्। न।
 भीमम्। उपहलुम्। उग्रम्॥ मृडा। जुरित्रे। रुद्रा। स्तवानः।
 अन्यम्। ते। अस्मत्। नीति। वपन्तु। सेनाः॥ परीति।
 नः। रुद्रस्य। हेति। वृणक्तु। परीति। त्वेषस्य। दुर्मतिरिति।
 दुः-मतिः। अघायोरित्यंघा-योः॥ अवेति। स्थिरा। मघवंभ्य्।
 इति। मघवंत-भ्यः। तनुष्व। मीढः। तोकाय। तनयाय।
 मृडय॥ मीढुष्टमेति। मीढः-तुम्। शिवंतुमेति। शिव-तुम्।

शि॒वः। न्॒ः। सु॒मना॒ इति॑ सु॒-मना॑ः। भ॒व॥ प॒रमे॑। वृ॒क्षे॑।
आयु॒धम्। नि॒धायेति॑ नि॒-धाय॑। कृ॒त्तिम्। वसा॑नः। एति॑।
च॒र। पि॒नांकम्। (२४)

बि॒भ्रंत। एति॑। ग॒हि॒॥ वि॒किंरि॒देति॑ वि॒-कि॒रि॒द।
वि॒लो॒हि॒तेति॑ वि॒-लो॒हि॒त। नम॑ः। ते॑। अ॒स्तु। भ॒गव॒ इति॑
भग॒-व॒ः॥ या॑ः। ते॑। सु॒हस्रम्। हे॒तय॑ः। अ॒न्यम्। अ॒स्मत्।
नीति॑। व॒पन्तु। ता॑ः॥ सु॒हस्राणि॑। सु॒हस्रधेति॑ सहस्र॒-धा॒
बा॒हुवो॑ः। तवा॑। हे॒तय॑ः॥ ता॒सांम्। ईशा॑नः। भ॒गव॒ इति॑
भग॒-व॒ः। पराचीना॑ँ। मुखा॑ँ। कृ॒धि॒॥ (२५)

सु॒हस्राणि॑। सु॒हस्र॒-श इति॑ सहस्र॒-शः। ये। रु॒द्राः। अधीति॑।
भू॒म्यांम्॥ तेषा॑म्। सु॒हस्र॒योज॒न इति॑ सहस्र॒-योज॒ने। अवेति॑।
धन्वा॑नि। तन्म॒सि॥ अ॒स्मिन्। मु॒हृति। अ॒र्णवे। अ॒न्तरिक्षे।
भ॒वाः। अधिं॥ नीलं॒ग्रीवा॒ इति॑ नीलं॒-ग्रीवा॑ः। शि॒ति॒कण्ठा॒
इति॑ शिति॒-कण्ठा॑ः। शर्वा॑ः। अ॒धः। क्षि॒माचरा॑ः॥ नीलं॒ग्रीवा॒
इति॑ नीलं॒-ग्रीवा॑ः। शि॒ति॒कण्ठा॒ इति॑ शिति॒-कण्ठा॑ः। दिवम्।
रु॒द्राः। उप॑श्रिता॒ इत्युप॑-श्रिता॑ः॥ ये। वृ॒क्षेषु। सु॒स्पिञ्चराः।
नीलं॒ग्रीवा॒ इति॑ नीलं॒-ग्रीवा॑ः। वि॒लो॒हिता॒ इति॑ वि॒-लो॒हिता॑ः॥
ये। भू॒ताना॑म्। अ॒धिंपतय॒ इत्यधिं-पतय॑ः। वि॒शि॒खास् इति॑
वि॒-शि॒खासः। क॒पर्दिनः॥ ये। अन्नैषु। वि॒विघ्य॒न्तीति॑ वि॒
विघ्य॑न्ति। पात्रैषु। पि॒बंतः। जनान्॥ ये। प॒थाम्। प॒थिरक्षंय॒
इति॑ पथि॒-रक्षंयः। ऐल॒बृदाः। यु॒व्युधः॥ ये। ती॒र्थान्ति॑। (२६)

प्रचरन्तीति प्र-चरन्ति। सृकावन्तु इति सृका-वन्तः।
 निषङ्गिण इति नि-सङ्गिनः॥ ये। एतावन्तः। च। भूयांसः।
 च। दिशः। रुद्राः। वितस्थिर इति वि-तस्थिरे॥ तेषाम्।
 सहस्रयोजन इति सहस्र-योजने। अवेति। धन्वानि।
 तन्मसि॥ नमः। रुद्रेभ्यः। ये। पृथिव्याम्। ये। अन्तरिक्षे। ये।
 दिवि। येषाम्। अन्नम्। वातः। वरुषम्। इषवः। तेभ्यः। दश।
 प्राचीः। दश। दक्षिणा। दश। प्रतीचीः। दश। उदीचीः। दश।
 ऊर्ध्वाः। तेभ्यः। नमः। ते। नुः। मृडयन्तु। ते। यम्। द्विष्मः।
 यः। च। नः। द्वेष्टि। तम्। वः। जम्भौ। दधामि॥ (२७)

अम्बकमिति त्रि-अम्बकम्। यजामहे। सुगन्धिमिति सु-
 गन्धिम्। पुष्टिवर्धनमिति पुष्टि-वर्धनम्॥ उर्वारुकम्। इव।
 बन्धनात्। मृत्योः। मुक्षीय। मा। अमृतात्॥ यः। रुद्रः। अग्नौ।
 यः। अफिस्वत्यंप-सु। यः। ओषधीषु। यः। रुद्रः। विश्वा।
 भुवना। आविवेशत्या-विवेश। तस्मै। रुद्राय। नमः। अस्तु॥
 ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ मन्त्रपुष्पम् ॥

ॐ भद्रं कर्णभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
 स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसंस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः।

स्वस्ति न् इन्द्रौ वृद्धश्रेवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः।
स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

योऽपां पुष्यं वेदां पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
य एवं वेदां योऽपामायतनं वेदां आयतनवान् भवति।
अग्निर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽग्नेरायतनं
वेदां॥

आयतनवान् भवति। आपो वा अग्नेरायतनम्।
आयतनवान् भवति। य एवं वेदां योऽपामायतनं वेदां।
आयतनवान् भवति। वायुर्वा अपामायतनम्। आयतनवान्
भवति। यो वायोरायतनं वेदां आयतनवान् भवति॥

आपो वै वायोरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं
वेदां योऽपामायतनं वेदां आयतनवान् भवति। असौ वै
तपत्रपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽमुष्यं तपत
आयतनं वेदां आयतनवान् भवति। आपो वा अमुष्यं तपत
आयतनम्॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेदां योऽपामायतनं
वेदां आयतनवान् भवति। चन्द्रमा वा अपामायतनम्।
आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस आयतनं वेदां आयतनवान्
भवति। आपो वै चन्द्रमस आयतनम्। आयतनवान् भवति॥
य एवं वेदां योऽपामायतनं वेदां आयतनवान् भवति।

नक्षत्राणि वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेदं। आयतनवान् भवति। आपो वै नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदं॥८२॥

योऽपामायतनं वेदं। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽयतनं वेदं। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदं। योऽपामायतनं वेदं॥

आयतनवान् भवति। संवर्ध्सरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः संवर्ध्सरस्याऽयतनं वेदं। आयतनवान् भवति। आपो वै संवर्ध्सरस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदं। योऽप्फसु नावं प्रतिष्ठितं वेदं। प्रत्येव तिष्ठति॥

राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिनैः। नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे। स मे कामान्कामकामाय मह्यम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय। महाराजाय नमः॥
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥दशशान्तयः ॥

ॐ भद्रं कर्णभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैररङ्गस्तुषुवां संस्तनूभिः। व्यशेम देवहिंतं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्वेदाः।

स्वस्ति नुस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥१॥

ॐ नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमः पृथिव्यै नम
ओषधीभ्यः। नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते
करोमि॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥२॥

नमो वाचे या चौदिता या चानुदिता तस्यै वाचे नमो नमो
वाचे नमो वाचस्पतये नम ऋषिभ्यो मत्रकृद्भ्यो मत्रपतिभ्यो
मा मामृषयो मत्रकृतो मत्रपतयः परादुर्माहमृषीन्मत्रकृतो
मत्रपतीन्परादां वैश्वदेवीं वाचमुद्यासः शिवामदस्तां जुष्टां
देवेभ्यः शर्म मे द्यौः शर्म पृथिवी शर्म विश्वमिदं जगत्।
शर्म चन्द्रश्च सूर्यश्च शर्म ब्रह्मप्रजापती। भूतं वंदिष्ये भुवनं
वदिष्ये तेजो वदिष्ये यशो वदिष्ये तपो वदिष्ये ब्रह्म वदिष्ये
सत्यं वंदिष्ये तस्मा अहमिदमुपस्तरणमुपस्तृण उपस्तरणं
मे प्रजायै पशुनां भूयादुपस्तरणमहं प्रजायै पशुनां भूयासं
प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मधुं
मनिष्ये मधुं जनिष्ये मधुं वक्ष्यामि मधुं वदिष्यामि मधुमतीं
देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्या मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु
शोभायै पितरोऽनुमदन्तु। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥३॥

शं नो वातः पवतां मातृश्वा शं नस्तपतु सूर्यः।
अहानिशं भवन्तु नः शः रात्रिः प्रतिधीयताम्। शमुषा
नो व्युच्छतु शमादित्य उदेतु नः। शिवा नः शन्तमा भव

सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सुन्दरिः। इडायै वास्त्वसि
वास्तुमद्वा॑स्तुमन्तो भूयास्म मा वास्तौ॒श्छिथ्मह्यवा॑स्तुः
स भूयाद्यौ॒इस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। प्रतिष्ठासि॑
प्रतिष्ठावन्तो भूयास्म मा प्रतिष्ठाया॑श्छिथ्मह्यप्रतिष्ठः। स
भूयाद्यौ॒इस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। आ वात वाहि भेषजं
वि वात वाहि यद्रपः। त्वं हि विश्वभेषजो देवानां दूत
ईयंसे। द्वाविमौ वातौ वातु आ सिन्धोरा परावतः॥

दक्षं मे अन्य आवातु परान्यो वातु यद्रपः। यदुदो
वातते गृहे॑मृतस्य निधिरहितः। ततो नो देहि जीवसे॑
ततो नो धेहि भेषजम्। ततो नो महु आवंहु वातु आवातु
भेषजम्। शम्भूर्मयोभूर्नो हृदे प्रण आयूषि तारिषत्।
इन्द्रस्य गृहो॑सि तं त्वा प्रपद्ये सगुः साश्वः। सह यम्ने॑
अस्ति तेनां। भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये सुवः प्रपद्ये भूर्भुवः
सुवः प्रपद्ये वायुं प्रपद्ये॑नार्ता देवतां प्रपद्ये॑श्मानमाखणं
प्रपद्ये प्रजापते॑ब्रह्मकोशं ब्रह्म प्रपद्ये ओं प्रपद्ये। अन्तरिक्षं
म उर्वन्तरं बृहदग्रयः पर्वताश्व यया वातः स्वस्त्या॑
स्वस्तिमान्तया॑ स्वस्त्या॑ स्वस्तिमानसानि। प्राणापानौ
मृत्योर्मा॑ पातं प्राणापानौ मा मा॑ हासिष्ट मयि॑ मेधां मयि॑
प्रजां मय्यग्निस्तेजो॑ दधातु॑ मयि॑ मेधां मयि॑ प्रजां मयीन्द्रं
इन्द्रियं दधातु॑ मयि॑ मेधां मयि॑ प्रजां मयि॑ सूर्यो॑ भ्राजो॑
दधातु॥

द्युभिरुक्तुभिः परिपातम् स्मानरिष्टेभिरश्चिना सौभगेभिः।
 तत्रो मित्रो वरुणो मामहन्तामदिंति: सिन्धुः पृथिवी
 उत द्यौः। कया नश्चित्र आ भुवदूर्ती सुदावृधः सखा।
 कया शचिष्ठया वृता। कस्त्वा सुत्यो मदानां मः हिष्ठे
 मथुदन्धसः। दृढाचिदारुजे वसु। अभी षुणः सखीनामविता
 जरितृणाम्। शतं भवास्यूतिभिः। वयः सुपुर्णा उपसेदुरिन्द्र
 प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः। अपे ध्वान्तमूर्णुहि पृथि
 चक्षुर्मुग्ध्यस्मान्तिधयैव बद्धान्॥

शं नो देवीरभिष्ठय आपो भवन्तु पीतयै। शं योरभिस्तवन्तु
 नः। ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चरूपणीनाम्। अपो याचामि
 भेषजम्। सुमित्रा न आपु ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै
 भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। आपो हि ष्ठा
 मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे। यो वः
 शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः।
 तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ॥

आपो जनयथा च नः। पृथिवी शान्ता साग्निना
 शान्ता सा मे शान्ता शुचः शमयतु। अन्तरिक्ष
 शान्तं तद्वायुना शान्तं तन्मे शान्तः शुचः शमयतु।
 द्यौः शान्ता सादित्येन शान्ता सा मे शान्ता शुचः
 शमयतु। पृथिवी शान्तिरन्तरिक्ष शान्तिद्यौः शान्तिर्दिशः
 शान्तिरवान्तरदिशः शान्तिरग्निः शान्तिर्वायुः शान्तिरादित्यः

शान्तिश्वन्द्रमा: शान्तिर्नक्षत्राणि शान्तिरापः शान्तिरोषधयः
 शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिगौः शान्तिरजा शान्तिरश्वः शान्तिः
 पुरुषः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिर्ब्रह्मणः शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः
 शान्तिर्मे अस्तु शान्तिः। तयाहँ शान्त्या सर्वशान्त्या मह्यं
 द्विपदे चतुष्पदे च शान्ति करोमि शान्तिर्मे अस्तु शान्तिः। एह
 श्रीश्व हीश्व धृतिश्व तपो मेधा प्रतिष्ठा श्रद्धा सत्यं धर्मश्वैतानि
 मोत्तिष्ठन्तमनूत्तिष्ठन्तु मा माऽङ् श्रीश्व हीश्व धृतिश्व तपो मेधा
 प्रतिष्ठा श्रद्धा सत्यं धर्मश्वैतानि मा मा हासिषः। उदायुषा
 स्वायुषोदोषधीनाऽ रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्थाममृताऽ
 अनु। तच्छुद्विवहितं पुरस्तोच्छुक्रमुच्चरत्। पश्येम शरदः
 शतं जीवेम शरदः शतं नन्दाम शरदः शतं मोदाम
 शरदः शतं भवाम शरदः शतः शृणवाम शरदः शतं
 प्रब्रवाम शरदः शतमजीताः स्याम शरदः शतं ज्योक्त
 सूर्य दृशो। य उदगाम्हहुतोऽर्णवाद्विभ्राजमानः सरिरस्य
 मध्याथ्स मां वृषभो लोहिताक्षः सूर्यो विपश्चिन्मनसा पुनातु।
 ब्रह्मणश्वोतन्यसि ब्रह्मण आणी स्थो ब्रह्मण आवपनमसि
 धारितेयं पृथिवी ब्रह्मणा मुही धारितमेनेन मुहदन्तरिक्षं
 दिवं दाधार पृथिवीः सदेवां यदुहं वेद तदुहं धारयाणि
 मा मद्वेदोऽधिविस्त्रसत्। मेधामनीषे माविशताऽ सुमीर्ची
 भूतस्य भव्यस्यावरुद्ध्ये सर्वमायुरयाणि सर्वमायुरयाणि।

आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनमाप्यायय हरिवो वर्धमानः। युदा
स्तोतृभ्यो महि गोत्रा रुजासि भूयिष्ठभाजो अधं ते स्याम।
ब्रह्म प्रावादिष्म तन्नो मा हासीत्। ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥४॥

ॐ सन्त्वा सिश्वामि यजुषा प्रजामायुर्धनं च। ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥५॥

शं नौ मित्रः शं वरुणः। शं नौ भवत्वर्यमा। शं न
इन्द्रो बृहस्पतिः। शं नो विष्णुरुक्तमः। नमो ब्रह्मणे।
नमस्ते वायो। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्म
वदिष्यामि। क्रृतं वदिष्यामि। सुत्यं वदिष्यामि। तन्मामंवतु।
तद्वक्तारंमवतु। अवंतु माम्। अवंतु वक्तारम्। ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥६॥

ॐ तच्छुं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये।
दैवीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु
भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे। ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥७॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्वि नावर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥८॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्वि नावर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः

शान्तिः॥९॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै॥ ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥१०॥

